

INNHold

SPEIDEREN #4, 2015

SMÅ OG STORE NYHETER

AKTIVITETSTIPS

BLI EKSPERT

LEDER

Prosjektleder Jørgen Moland
ivrer for å gi barn muligheten
til selv å ta ansvar.

20
15
FRILUFTSLIVETS ÅR

DA ALLE VIL HA EN SPEIDER

Under friluftslivets år 2015 (FÅ15) har speiderne synliggjort og formidlet gleden og viktigheten av det selvhjulpne friluftslivet. Alt fra den frie leken i natur for de yngste, til planlegging og gjennomføring av tur uten voksne for de litt eldre speiderne. Speidere har figurert i små og store medier i reportasjer som har handlet om gleden ved å være ute, og merverdien i det å mestre naturen selv.

Frihet under ansvar er et kjennetegn ved den norske friluftslivstradisjonen generelt og speiderfriluftslivet spesielt. Kulturen med tilhørende allemannsretter forutsetter at du klarer deg selv, og at du er i stand til å velge tur etter evne og forhold. Vi snakker om livslang læring, og vi kan ikke ta bort de første 15 årene av en slik dannelsesprosess fordi voksne frykter for barnas sikkerhet, uten at det får konsekvenser for nettopp sikkerhet og trygghet i senere livsutfoldelse.

Friluftsliv er en kulturell kompetanse som må læres også av fremtidige generasjoner. Det forutsetter at foreldre og voksne gir, ikke bare tar, ansvar. Norges speiderforbund mener det beste og tryggeste stedet å gi barn ansvar, er i små og store naturmøter.

Nettverk friluftsliv har i år arrangert Veilederkurs friluftsliv, som handler om hvordan vi som ledere kan legge til rette for at patruljene kan operere mest mulig selvstendig gjennom aktiv bruk av friluftsliv som ramme og innhold i speidingen.

Klatreutfordringen #mittre handler om nettopp dette. La barna klatre! Finn et egnet tre, ta deg opp gren for gren, og følg egne grenser på eget ansvar.

Grupper og kretser har arrangert omtrent hundre åpne speideraktivitetsdager i 2015.

Temaet har vært «Speider for en dag, lek og lær friluftsliv». Mange har gjennom samarbeid med andre friluftslivsorganisasjoner, idrettslag, velforeninger eller kommuner vist at speiding er høyst relevant i 2015, og like morsomt som viktig.

Dette bladet gir en smakebit på all den flotte speidingen som har foregått i løpet av året. Vi håper dere fortsetter å klatre, fortsetter å vise frem det gode speider-tilbudet i nærmiljøet, og, ikke minst, fortsetter arbeidet for å styrke patruljesystemet og speiderfriluftslivet i årene som kommer.

Eventyrene er der ute!

Speiderhilsen
Jørgen Moland
prosjektleder Friluftslivets år 2015

NORGES SPEIDERFORBUND

Besøksadresse:

St. Olavsgate 25, 0166 Oslo

Postadresse:

Postboks 6910 St. Olavs plass, 0130 Oslo

Telefon: 22 99 22 30

E-post: nsf@speiding.no

www.speiding.no

Ansvarlig redaktør: Kirvil Kaasa

Design: Løwehjerte design AS

Trykk: 07 Media

Opplag: 17 700

Redaksjonen avsluttet: 06.11.2015

Generalsekretær: Jens Morsø

Speidersjef: May-Britt Roald

Bidragstere:

Alexander Vestrum (vestrum@gmail.com)

Anne Cathrine Hyde (annhyd10@gmail.com)

Ksenia Sazonova (ksenia.sazonova@speiding.no)

Forbundskontoret til Norges
speiderforbund er sertifisert
som Miljøfyrtårn.

Leif Egil Hegdal, Speidermuseet,
Helge Skogseth Berg, Margarethe Skår
og speidergrupper fra hele landet.

Redaksjonen:

Gro Strømsheim (gro.stromsheim@speiding.no)

Jørgen Moland (jorgen.moland@speiding.no)

#nattinaturen

TEKST: GRO STRØMSHEIM

ÅPNINGEN AV FRILUFTSLIVETS ÅR (FÅ15) BLE MARKERT MED NATT I NATUREN I JANUAR

Friluftslivsminister Tine Sundtoft utfordret alle Norges ordførere til å sove ute en natt og ba dem ta kontakt med speiderne for råd og hjelp. 213 ordførere og veldig mange flere speidere, fikk gleden av en vinternatt under åpen himmel. Suksessen ble gjentatt i september med flere enn tusen lokalpolitikere.

1 RISSA

I Rissa sov ordfører Ove Vollan ute sammen med de lokale speiderne. – Ordføreren fikk overrakt Speiderboka, speiderne takket så mye for selskapet og håper å se ham på tur igjen, sier gruppeleder Gisle H. Bedin i Rissa speidergruppe til avisen Fosna-folket.

2 OSLO

Friluftslivsminister Tine Sundtoft ble med Oslo-speidere fra 17. Oslo Kampianerne speidergruppe på speidertur med overnatting og gledet seg over å nyte friluftslivet i nærområdet. – Jeg håper særlig at mange barn og unge i løpet av 2015 oppdager gleden ved å være aktiv ute i naturen. De som lærer seg å bruke naturen som

barn vil også bruke den som voksen- og igjen lære dette til sine barn. Oppnår vi det, så er mye av målet med friluftslivets år nådd, sa ministeren da hun var på tur.

3 LØTEN

1. Løten speidergruppe inviterte med seg ordfører i Løten, Bente Elin Lilleøkseth. Til sammen var de 35 speidere som sov ute, fra bevere til voksne ledere.

– Det å sove ute i januar kan være krevende. Derfor var det viktig med gode forberedelser og alle speiderne bidro, forteller troppsassistent Kari Nilsen.

Ordføreren deltok også i de ulike forberedelsene og lærte hvordan speiderarbeidet er i praksis. Onsdag morgen vanket det varm frokost før

Foto: Kari Nilssen

Foto: Sindre Haugen Mehl

4 STJØRDAL

alle dro på skole/jobb. Ekstra stas for speiderne var det å komme på TV på NRK Østnytt!

Stjørdal speidergruppe hadde en aktiv helg 5-6. september rundt #nattinaturen med alle speiderne og lederne og ordfører Ivar Vigenes og ordførerkandidat Joar Håve, til sammen 50 deltakere. Søndag hadde de i tillegg Åpen dag for potensielle nye speidere og publikum. – Vi hadde rett og slett en kjempehelg. Alle var så positive og så ut til å stortrives og søndag var det løype i skogen som både våre egne og alle gjester deltok i. Politikerne fikk veldig god kontakt med speiderne ved å besøke gapahukene/lavvoen og

5 RÅDE

pratet med speiderne. Ordføreren var herlig: «Jeg heter Ivar, hva heter du?», og dermed var kontakten oppnådd. De sov i lavvo sammen med meg, og fikk litt oppvarming søndag morgen, forteller gruppeleder Sæde Rotås.

Ordførerne fra Råde, Rygge, Våler og Moss, overnattet sammen med 1. Jeløy speidergruppe og DNT Vansjø. – Jeg synes det er morsomt at vi ordførere fikk lov til å være med på å markere dette, å fokusere på friluftslivet og få folk ut av sofaen og heller nyte naturen i Mosseregionen, sier Våler-ordfører Reidar Kaabbel til NRK Østfold.

6 LILLESAND

Speiderne tok med ordføreren på overnatting i lavvo til åpningen av Friluftslivets år. Lillesand speidergruppe rigget leir ved Springvannsstemmen, og rundt 200 store og små møtte opp til bålkos, natursti og høytidelig åpning ved ordføreren. Friluftslivets år 2015 ble høytidelig åpnet ved ordfører Arne Thomassen, som på ekte speidervis sagde over en raje i stedet for å klippe over en snor. Her fikk han god hjelp fra to speidere, én fra Høvåg og én fra Lillesand. ■■

SPEIDINGENS X-FAKTOR

av

KAREN JOHANNE STRØMSTAD, tidligere generalsekretær i Norges speiderforbund, redaktør av Speideren og Speiderboka og en ekte friluftslivsentusiast.

Friluftslivet går som et solid tau gjennom speidingen. Som lukten av granbar, gammel koie eller primusfyrt vintertelt. Som dryppende regn, seljefløyter eller lysvåkne morgenfugler.

Friluftslivet er den hemmelige – eller åpenbare – ingrediensen som får norsk speiding til å funke. Som får tusenvis av barn og unge til å kjenne mestring og mening bare ved noe så tilsynelatende enkelt som å kunne holde seg tørr, mett og varm midt i tjukke skauen, høyt til fjells eller til vanns.

Tørr, mett og varm – og med overskudd til å bidra til at andre også har det bra. Felles glede. Felles ærbødighet for livet bortenfor egen nesetipp. Friluftslivet bidrar på sitt finurlige og enkle vis i utviklingen av selvstendige og ansvarsbevisste mennesker.

– Du som er speider kan vel tenne bål, finne veien ved hjelp av kart og kompass, spikke en pøsepinne eller plastre et sår. Har du hørt det sagt? Som speider har du vel vært ute en vinternatt før?

Mitt friluftsliv og speiderliv kom smygende inn gjennom en mor som underholdt baksetet med artige speidersanger på lange bilturer. «I skauen, på vidda, ved fjorden, der ferdes vi glade og fri» var en favoritt. Det ble mye traving i skog og mark med og uten sekk, før jeg ble med en venninne på speideren og til første meisemøte. Etter meisetid var det patruljetid. Med en uforglemmelig første tur der et løstsittende liggeunderlag falt av sekken før vi

kom frem til leirplassen. Dyp fortvilelse. Enkel løsning for en speiderpatrulje på tur; vi lå bare tettere og supplerte med granbar.

Vi løste verdensproblemer, planla neste dag og diskuterte meningen med livet.

Vi padlet kano, fant frem ved hjelp av kart og kompass, bygget le for kvelden, plastret sår og pugget navn på diverse trær og fugler, tok avstøpning av dyrespor, farget garn med planter og eksperimenterte med de underligste retter tilberedt på bål.

Der orienteringsløperne, rødekorserne, padleklubben eller skilaget brukte en liten flik av naturen, boltret vi oss i hele bredden. Ingen spesialisering. Ingen aktivitet med kun egenverdi. Alt hang sammen; orientere for å vite hvor vi var, eller for å finne en hytte eller en spennende plass, ikke for å vinne en konkurranse.

Førstehjelp for å kunne stoppe blødninger om det ble skader mens vi spikket eller klatret i trær. Og padlingen var trening i samarbeid når vi ville holde rett kurs.

Som patruljeførere lærte vi langt mer på en haik enn på innendørs teorikurs om patruljeledelse. En ting var å lære knuter inne i et møtelokale, noe annet er det å anvende knutene for å få satt opp en gapahuk, eller fortøye en båt. Gjennom friluftslivet ble kunnskap satt i en hensiktsmessig sammenheng, der det er kort vei mellom læring og praktisk nytteverdi.

Gjennom friluftslivet utviklet vi vennskap – spesielt rundt bålet om kveldene og nettene. Vi løste verdensproblemer, planla neste dag og diskuterte meningen med livet. Bålet fikk nye dimensjoner. Vi avanserte raskt fra et stusslig skjærereir bak Samvirkelaget, til bål næret med en hel tørrgran felt på stedet.

Det var på denne tiden jeg lærte å tenne bål i regnvær. Av en troppsleder med mye engasjement og pågangsmot. Hun lot seg sjelden stoppe av friskt vær. Hvilken glede!

Deretter kom behovet for større utfordringer. Fjellet. Snøhulene. Vinterturene. Forventninger til klær og utstyr som tålte mer. Varmet mer. Og som ikke kostet

Så hva er det som gjør at en gjeng barn og unge, femteklassinger og tiendeklassinger, jenter og gutter, mer enn gjerne drar til skogs sammen en vinterhelg?

skjorta. Det som hadde startet med lengre diskusjoner om det egentlige friluftslivet; om slalåm er i kategori friluftsliv eller sport («ja, hvis vi går opp bakken uten bruk av heis»), fortsatte med dypt engasjement for enkelt og velegnet turutstyr; Reinskin, linoljeimpregnerte bomullsanzoraker som sto av seg selv, selvstrikket ullundertøy, omsyddede vadmelsplagg fra militære overskuddslagre. Treski. Og til nød et kjøpeplagg om merkelappen kunne sprettes av.

Vi lyttet og lærte. Leste om selvgjorte padleårer og hjemmestøpte kanoer. Vi gikk inn i naturen. Ikke ut. Speidingen ble vår arena for ledertrening, med friluftsliv som ramme og veiledning som metode.

Så hva er det som gjør at en gjeng barn og unge, femteklassinger og tiendeklassinger, jenter og gutter, mer enn gjerne drar til skogs sammen en vinterhelg?

Du kan se det for deg: Store sekker. Ski og staver. Oppover og bortover. Finner en fin plass og ei tørrgran. Graver og sager. Spenner opp huk mellom trærne. Lager bål. Ordner mat. Skifter til tørre sokker. Tar på genser. Holder sakene i sekken og soveposen tørr. Beundrer utsikten og hører ugla tute. Deler en sjokolade. Prater og ler. Bryr seg. Sovner til lyden av suset fra trærne eller naboens snorkelyder.

Hva er dette?

Det er speidingens x-faktor. Den enkle gleden i det å mestre de grunnleggende ferdighetene. Direkte nytteverdi der og da. Holde seg tørr. Mett. Varm. Gjøre en forskjell. Sammen med andre. I befriende avstand fra hverdagens hektiske kompleksitet. ■■

Teksten er hentet fra heftet «Speidingens X-faktor, Friluftslivet i speidingen», Speiderhistorisk skrift nr 23 2015, som kan bestilles fra Speidermuseet.

FAKTA

TEKST: GRO STRØMSHEIM • FOTO: DANIEL GAUSLAA

2015

FRILUFTSLIVETS ÅR

Oslo-speider og FÅ15-ambassadør Silje Kroken møtte mange små og store nysgjerrige under åpningen av Friluftslivets år i januar.

FRILUFTSLIVETS ÅR

FÅ15 er en nasjonal markering av norsk friluftsliv, og ble satt i gang av regjeringen i august 2013. Det har tidligere vært arrangert i 1993 og 2005.

Regjeringen oppfordret befolkningen til aktivt å ta del i den norske friluftslivstradisjonen med vekt på det nære og enkle friluftslivet. Alle organisasjoner som tilbyr friluftslivsaktiviteter ble oppfordret til å rekruttere særlig barn og unge og dem som er lite fysisk aktive.

Målet er at året skal føre til økt deltakelse i friluftsliv i alle deler av befolkningen, spesielt barn, unge og barnefamilier. Tanken er å vise at friluftsliv gir gode opplevelser, økt livskvalitet, bedre helse og et rikere liv.

15 millioner kroner ble satt av til tiltak, først og fremst til lavterskelaktiviteter i nærmiljøet til byer og tettsteder. Norges speiderforbund fikk blant annet støtte til lokale speideraktivitetsdager («Hundremeterskogen») i hele Norge, og til klatrekampanjen «Mitt tre», som fikk folk til å komme seg ut og opp i trærne! Vi har også fått støtte fra Sparebankstiftelsen DNB, Gjensidigestiftelsen og LNU's kulturfond til ulike tiltak.

Speidere over hele landet har vist fram speiding og speiderfriluftsliv for barn og voksne. Grupper og kretser har lagt stort engasjement og mye entusiasme inn i arrangementer gjennom hele året. Vi har også jobbet med å øke fokuset på friluftsliv blant alle speidere.

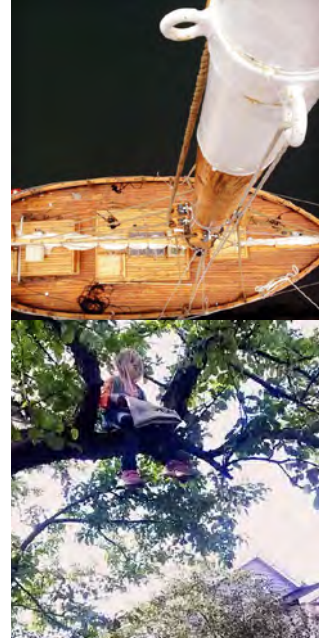
FÅ15 nærmer seg slutten. Vi oppfordrer alle speidere til å fortsette med et like aktivt friluftsliv i 2016! ■■

SLIK BLE DET TIL

TEKST: GRO STRØMSHEIM • FOTO: ESKILD GAUSEMEL BERGE

2015
FRILUFTSLIVETS ÅR

GUTTA SOM FANT PÅ #MITTRE

To rovere fra Ås fikk tusenvis av mennesker til å klatre i trærne.

Roverne Lars Volden (22) og Daniel Gauslaa (21) fra 1. Ås speidergruppe hadde lenge hatt et ønske om å vise folk flest hva speiding dreier seg om, men spørsmålet var hvordan de skulle få det til. Med en god idé, hjelp fra andre speidere, mye frivillig arbeid og støtte fra forbundskontoret, skapte de «Mitt tre».

LÆRTE AV ANDRE SPEIDERE De har begge jobbet med tekst, foto og bilde helt siden de i 2010 ble med i talenttreningen Kommunikasjonsnettverket til NSF. De hadde lenge ønsket å lage en ny reklamefilm for speideren for å vise all den gode aktiviteten vi driver med, og FÅ15 gjorde drømmen mulig.

– Vi har hatt med oss flere flinke speidere som vi jobbet med under landsleiren i 2013, uten dem hadde vi ikke fått til dette, sier Lars. Ideen og arbeidet har ført til at flere tusen barn og unge har kommet seg opp i trærne. Suksessen inspirerte dem til å stå på i travle perioder.

SPEIDING I MINIATYR Et viktig poeng var at de ville vise fram det enkle friluftslivet og få folk ut i nærområdene sine.

– Klatreutfordringen er speiding i miniatyr. Det handler om å se hvilke friluftsmuligheter man får bare ved å gå ut av døren og se seg om, sier Daniel.

– Hvorfor nettopp treklattring?

– Vi vet at noen foreldre begrenser mulighetene til barn, ikke lar dem utfolde seg i naturen, og begrenser aktiviteter som de opplever som risikofylte. Som speidere mener vi at det er sunt for barn og unge å kjenne på dette ansvaret, sier Lars.

Det å kunne klatre i et tre, og ta gren for gren, ble fort et symbol på barn og unges muligheter til å teste ut sine egne grenser i naturen.

– Å si at vi ville kjempe mot et sikkerhets-tyranni i dagens samfunn er vel å ta litt i, men det er et lite alvor i det også, sier Daniel.

Gjennom forbundskontoret og prosjektleder for Friluftslivets år 2015, Jørgen Moland, fikk de hjelp til å søke om penger for å finansiere ideene. I tillegg har NSF's FÅ15-ambassadører og speidere fra hele Norge utfordret hverandre og tipset lokalaviser om klatringen, og fått mange avisoppslag rundt om i landet.

– På Instagram har vi 2 500 bilder, 500 er innsendt på nettsiden mittre.no, og i tillegg har folk klatret uten å dele bilder. Vi ser også at flere klatrer sammen, og at det er laget mange kollasjer. Hvis man småregner litt på det, havner vi vel på rundt 10 000 klatrere, både speidere og andre, sier Daniel. ■■

#MITTRE

- En utfordring fra Norges speiderforbund med støtte fra Miljødirektoratet for å få folk til å komme seg ut i naturen og opp i trærne.
- Utfordringen går ut på å klatre opp i et tre, få en venn til å ta et bilde, dele det på Internett og utfordre andre til å gjøre det samme. Du kan laste bildet opp på www.mittre.no, eller dele det på sosiale medier med emneknaggen #mittre.
- Prosjektgruppa består av roverne Daniel Gauslaa, Lars Volden, Tone Ødegaard, Fredrik Westby og Eskild Gausemel Berge.
- Kampanjen startet 23. april 2015 og har fått mye oppmerksomhet i mediene, blant annet i VG, Aftenposten, NRK og mange lokalaviser.
- Speider-sport har solgt mer enn 7 000 #mittre-merker til ivrige klatrere.

«Det er mye som er bra med å klatre: Fysisk trening, mestring og å oppleve naturen fra et annet perspektiv – det gir deg noe å strekke deg etter og utfordrer deg litt.»

Ellen Hambro, direktør i Miljødirektoratet

«La barna klatre og utfolde seg – la dem få kvae på hender og klær, flenger i buksene, sår på armer og bein – og ikke minst; barnåler og blader i håret – og rusk i øynene.»

Christian Sangereid, vinner av klatrequizen på mittre.no

«Å klatre er som å sykle, har du lært det én gang, så går det greit. Jeg synes det er et fantastisk symbol på det enkle friluftslivet!»

Tine Sundtoft, friluftslivsminister

«Treklating er friluftslivet i miniatyr – det er enkelt, spennende og gøy!»

May-Britt Roald, speidersjef i Norges speiderforbund

SPEIDERSJEFENS HJØRNE

TEKST: MAY-BRITT ROALD • FOTO: DANIEL GAUSLAA

HAR FÅ 15 GJORT NOE MED OSS?

Sammen med andre friluftsansjoner har speiderne invitert hele Norge til å klatre i trær og overnatte ute gjennom hele året. Vi har satt fokus på at alle barn har rett til fri lek i natur gjennom #Mittre.

Uansett alder har naturen noe å by på. Naturen er en attraktiv lekeplass som utfordrer oss. Gjennom hele året har speiderne vært synlige, åpne og inkluderende gjennom samarbeid om friluftsarangementer i nærmiljøet. Vi har tatt tilbake leken i «Hundremeterskogen» og kreativitet og utforskertrang har fått større spillerom.

Innad i speideren opplever jeg at det er en større erkjennelse av at speiding er friluftsliv, og at det er en arena som har et stort potensiale. Her utvikles ungt lederskap fra første dag i speideren. Aktivt friluftsliv gir oss muligheten til å være

attraktive for flere barn og unge, og beholde speiderne lenger.

Skal vi lykkes med ungt lederskap og utvikle den enkelte til selvstendighet og aktivt samfunnsansvar, er det ingen arena som er bedre enn naturen. Men det krever at vi har trygge ledere som mestrer friluftslivet. Det er ingen patruljer som drar på snøhuleturen uten at lederne føler seg trygge på vinterfriluftslivet.

Vi har stor friluftsliv- og veilederkompetanse i speideren. Du er en del av den kompetansen. Nå opplever vi større interesse for friluftskursene og viktigheten av ledertreningen, og vi skal fortsette å styrke friluftslivskompetansen i speideren.

Patruljeførerne skal være trygge på å kunne planlegge og gjennomføre egne patruljemøter og -turer. Det er gjennom å

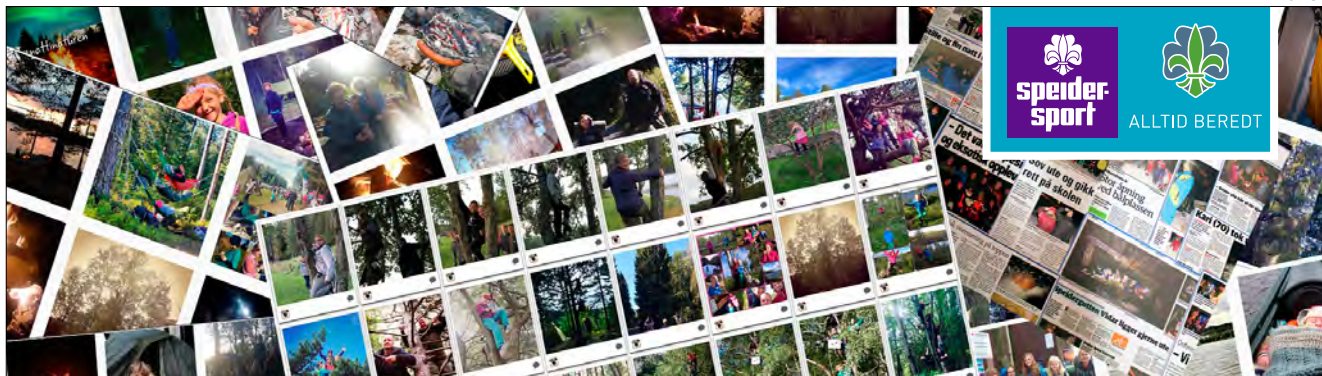
Speidersjef May-Britt Roald og NSF har samarbeidet med Klatreforbundet og president Reidun Bolsø om å sette fokus på klatringens gleder gjennom #mittre.

gjøre det selv at læringen blir størst.

Flere barn og unge har opplevd natt i naturen i 2015. Flere barn og unge vil oppleve natt i naturen uten voksne i 2016. Det har Friluftslivets år gjort med oss!

Speiderhilsen
May-Britt

Annonse

SYNLIGHETSPRISEN 2015 – SPEIDING NÅR FLERE!

Vi vil kåre en speidergruppe som i 2015 har utmerket seg i arbeidet med å gjøre speidingen synlig lokalt.

Delta i kåringen: Send en kort beskrivelse på e-post til kk@speiding.no av hva dere har gjort, dokumentér medieoppslag, legg ved emneknagger, lenker til nettsider, sosiale medier m.m. Ta gjerne også med aktivitetsbilder. Merk e-posten med **Synlighetsprisen**.

Fristen for å delta i kåringen er **31. desember**. Vinneren kunngjøres i Speideren nr. 1/2016.

Les mer om prisen på speiding.no.

Vinn Onyx lett lavvo fra Speider-sport til en verdi av ca. 16 000 kroner.

SPREKINGER FRA SOLA VANT HAIKELIGAEN

– Mitt favorittminne? Det var den natten det blåste så mye at teltet fløy vekk! Det var løye!

Haikeligalaget Eagle Lovers deler sine turtips: Bruk nærområdene, husk klær etter vær, godt humør og rikelig med mat, drikke og sjokolade.

Det er Erle som forteller om en actionfylt overnattingstur tidligere i år, én av mange turer de har vært på. Den aktive NSF-patruljen har deltatt i Haikeligaen, som er KFUK-KFUM-speidernes turkonkurranse. Under FÅ15 har den vært åpen for alle. De har samlet poeng ved å dra på ulike turer og løse månedsoppdrag og kan være stolte av å ha vunnet sin klasse.

Patruljefører Isabella forklarer at de har opplevd så mye at alle har ulike favorittminner. Julian synes det er fint når familien involverer seg i turene deres. Som da de dro til Dalsnuten og hadde familiene med. Dessuten gir det jo ekstrapoeng å ha med gjester på tur i Haikeligaen!

Den spreke patruljen fra 1. Sola utgjør haikeligalaget EagleLovers. Speiderne går alle i 6. klasse, og da de meldte seg på haikeligaen halvveis i 5. klasse, var det med et klart mål – å vinne hele greia. De imponerte og vant sin klasse i første sesong.

Når man sover ute hver eneste måned, er det viktig å ha en god sovepose.

Dette laget nøyer seg ikke med en og annen uteovernatting i året. Allerede i januar satte de et krav på minst én overnattingstur i måneden. Et mål de så langt har gjennomført med glans, og de har ingen planer om å gi seg nå! ■■

Foto: Daniel Gauslaa

1. Ås og 1. Bekkelaget stilte opp på filmen der de tar med den nye gutten på tur for første gang. Det var tørt og fint, så rover Lars Volden måtte skape litt regn med hageslangen.

SJEKK UT DEN NYE REKLAMEFILMEN VÅR!

NSF har laget en film som viser hvor spennende og utfordrende speiding er.

Filmen kan sees på Youtube og på tv på helligdager, når frivillige organisasjoner slipper til i reklametiden. Elias Søvdal Simensen, kjent som Karsten i Karsten & Petra-filmene spiller en gutt som skal på sin første speidertur og opplever både glede, utfordringer og mestring. Filmen er produsert med støtte fra LNUs kulturfond og har premiere 1. desember.

Les mer om filmen og produksjonen i Speideren nr. 1, som kommer ut i februar 2016. ■■

HAIKELIGAEN

Les mer på haikeligaen.no.

PORTRETTE

TEKST: ALEXANDER VESTRUM • FOTO: PRIVAT

— ALLE HAR NOE Å LÆRE AV SPEIDERNE

Dette året har det blitt ekstra mange turer for Kari Sangro Olestad (35), kjent fra programmet «Ingen grenser». Hun har nemlig vært ambassadør for Friluftslivets år.

Navn: Kari Sangro Olestad
Bosted: Hamar
Alder: 35 år
Aktuell: Kjent fra TV-serien «Ingen grenser» i 2012. Ambassadør for Friluftslivets år i 2015 (FÅ15). Holder motivasjonsforedrag for bedrifter og organisasjoner.

Kari Sangro Olestad elsker å være ute i skogen, lytte til fuglesang, sanse og observere.

Årets aller beste tur hadde hun nå i høst, under «Natt i naturen» 5. september.
 – Da valgte jeg å reise til fjells, til Einunn-dalen, for å ligge ute. Jeg ville se om jeg fant igjen ett eller flere steder vi passerte under «Ingen Grenser». Og det gjorde jeg. Utrolig gøy, og for en fantastisk natur, forteller Kari.

TIL SNØHETTA I 2012 la hun ut på en ekspedisjon fra Femundsmarka til Snøhetta i Rondane, en 40 mil lang strabasøs tur – særlig fordi alle deltakerne hadde ulike funksjonshemminger. Kari er født med cerebral parese, men sammen med ekspedisjonsleder Lars Monsen kom alle seg til topps.

På det meste fulgte 1,4 millioner seere serien på NRK. Den vant pris for Årets reality under Gullfisken, og Kari fikk prisen som Årets deltaker under den samme utdelingen.
 – Det betydde enormt å få være med på «Ingen grenser». Jeg fikk testet mine sterke

og svake sider, samt sett hvor langt grensene kunne tøyes rent fysisk. Det var en stor opplevelse som jeg vil ha med meg resten av livet, sier hun.

UTFORDRE SEG SELV Det var ønsket om å oppleve naturen som gjorde at hun søkte om å få delta.

– Men ikke minst søkte jeg fordi jeg ville utfordre meg selv. Jeg angret ikke en eneste gang underveis på at jeg hadde søkt om å bli med. Men siden det var en tøff ekspedisjon, så var det to-tre ganger underveis at jeg ville gi meg fordi jeg var så utrolig sliten. Heldigvis overvant jeg det og kom helt frem til målet.

Når det gjelder friluftsliv, er det på ingen måte nødt til å være ekstremt for Kari:
 – Jeg trenger ikke å gjøre noe spesielt. Bare det å være ute i skog og mark er herlig i seg selv. Å kjenne på stillheten, høre fuglekvisper og sanse og observere. Og det å kunne tenne et bål er noe jeg synes hører med på en tur i naturen, forteller den

tidligere reality-deltakeren.

Kari er blitt en ettertraktet foredragsholder etter TV-suksessen, og publikum får høre henne fortelle blant annet om motivasjon, mestring og hverdagens utfordringer.

ÆRE Å VÆRE AMBASSADØR Så langt i år har det blitt fire overnattinger ute og til sammen 15-20 turer for Kari.
 – Jeg trives godt i naturen, men det har blitt noen turer ekstra akkurat i år, siden jeg er ambassadør for Friluftslivets år. Det har vært en ære å være en del av dette.

Gjennom rollen som ambassadør har hun fått se hvordan speidere bruker naturen.
 – Det å være speider må være en av de fineste fritidsaktivitetene som finnes for barn og unge. De lærer, samhandler og får nye opplevelser i et sunt og godt miljø. Og de fokuserer på alt som har med friluftsliv å gjøre. Jeg tror at vi alle har noe å lære av speiderne, sier Kari. ■■

KLARER DU Å FINNE LØSNINGSORDET?

Dette lange ordet er noe du kan lage når du er på tur, og som smaker veldig godt!

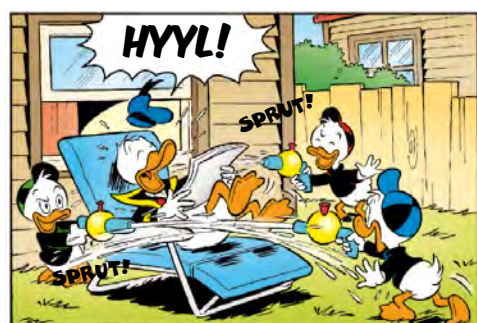
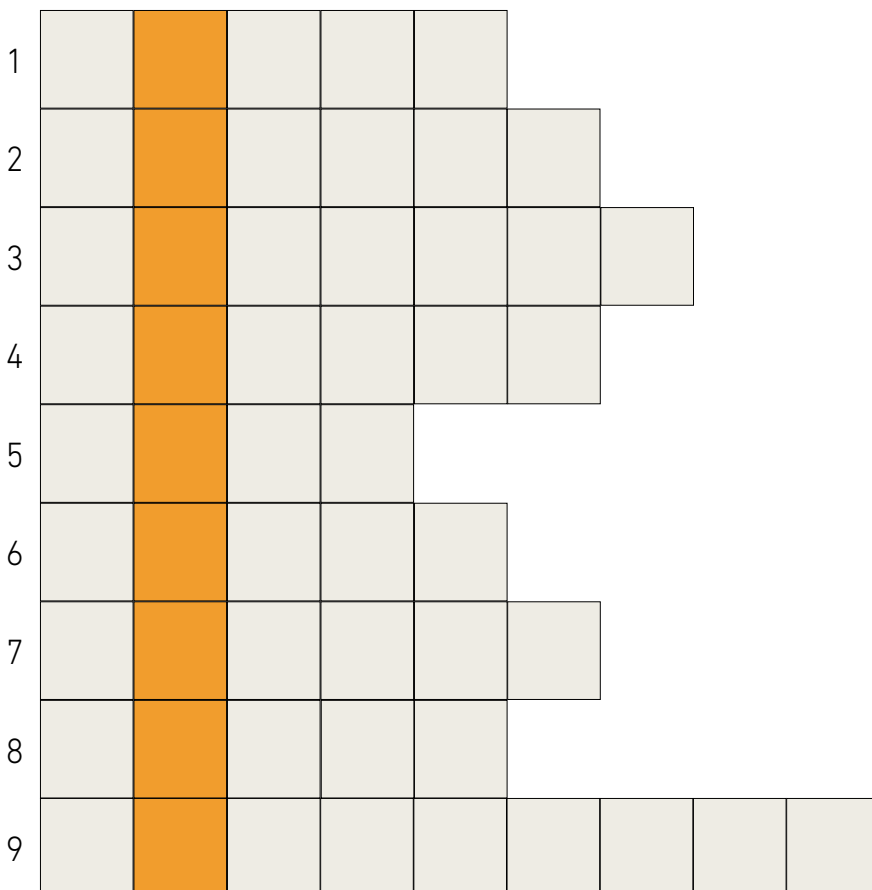
1. Bruker vi til å grave med
2. Et varmt måltid
3. Hvit og kald figur
4. Lite dyr som beveger seg veldig sakte
5. En speider er en god ...
6. Fisk med pigger på ryggen
7. Til å gå i dyp snø med
8. Kan vi bære vann i
9. Lite kravledyr som er flink til å spinne

*Hva sier kannibalen når han ser et menneske i en sovepose?
- Nam, pølse i lompe!*

*En sneglefamilie sto på fortauet.
Da sa moren til sneglebarna sine:
-Nå må vi skynde oss over veien,
bussen kommer om åtte timer.*

*- Mamma, mamma! Martin hermer etter fuglene!
- Kvitrer han?
- Nei, han spiser mark.*

Har du hørt om eselet som lo så fælt at det ble hest?

PREMIEQUIZ

TEKST: GRO STRØMSHEIM • FOTO: IVER GJENDEM

Finn riktige svar på spørsmålene nedenfor ved å lese bladet, og vær med i trekningen av flotte premier fra Speider-sport. Svarfrist er 10. desember.

Hvem sto bak kampanjen #mittre?

- ☐ Speiderstyret
- ☐ To rovere fra Ås
- ☐ Forbundskontoret

Hvem var kronprins Haakon og prinsesse Ingrid på tur med?

- ☐ Speidere fra Asker
- ☐ Speidere fra Oslo
- ☐ Speidere fra Bærum

Hvor mange har tatt prosjektmerket FÅ15?

- ☐ Ca. 1 000
- ☐ Ca. 2 000
- ☐ Ca. 3 000

Hvor dro speiderne fra Nord-Trøndelag på tur?

- ☐ Galdhøpiggen
- ☐ Snøhetta
- ☐ Mount Everest

Hva synes ambassadør Hanne Heisholt var høydepunktet i FÅ15?

- ☐ Mitt tre
- ☐ Natt i naturen
- ☐ Å spise pinnebrød

Hva liker jentene i patruljen Isbjørn å gjøre når de går på tur?

- ☐ Konkurrere om å være raskest
- ☐ Spise masse sjokolade
- ☐ Gå sakte og syng sang

Hvor nært et hus kan du sette opp teltet ditt?

- ☐ Inntil 500 meter fra huset
- ☐ Inntil 150 meter fra huset
- ☐ Så nærme jeg vil

Mange svarte riktig på premiequizen i forrige utgave. Vinner av Speiderboka ble **RONAN YAO** fra Fredrikstad FSK speidergruppe. Vinner av bever med speiderskerf ble **EVA KONGSHAUG** fra Lillehammer speidergruppe. Vinner av speider-Lego ble **NIMA BERNTSEN LAMA** fra Naustdal speidergruppe. **GRATULERER!**

Navn:

Adresse:

Postnr./sted:

Telefonnummer:

E-post:

KLIPP UT, ELLER KOPIER SIDEN, OG SEND DEN TIL

Norges speiderforbund, Postboks 6910 St. Olavs plass, 0130 Oslo. Merk konvolutten med «Speideren»

SPEIDEREN BEKLAGER!

Svaret på spørsmålet i Speideren #3 10-16-bladet om hvem som var med på skattejakt med GPS var umulig å finne i bladet, siden bildet av hunden Irma dessverre ikke kom med i artikkelen som planlagt. Spørsmålet teller dermed ikke med i premiekonkurransen.

SPEIDING NÅR FLERE

TEKST: GRO STRØMSHEIM • FOTO: LEIF EGIL HEGDAL

Kronprinsen koste seg i møte med speiderne i Asker.

KRONPRINSEN OG PRINSESSEN KOSTE SEG PÅ SPEIDERTUR

– Det var veldig hyggelig å ha dem på besøk, sier Maja (13) og Nanna (15).

En solfylt og varm høstdag var rammen rundt turen på Tveitersetra i Asker. Rundt 30 speidere fra 10 år og oppover var på tur med to ekstra deltakere: kronprins Haakon og prinsesse Ingrid Alexandra. Maja Hoem (13) og Nanna Jensen (15) synes det var stas å få de kongelige på besøk på setra.

– Det var veldig gøy, selvfølgelig er det spesielt å ha kongelige på besøk, det er jo ikke noe man opplever hver dag! Det var rart å snakke med dem, men det ble naturlig etter hvert, de virket jordnære og

greie, så etter en stund funket det, sier Maja.

LAGDE KAKE OG HAMBURGER De kongelige hadde fått pakkedliste som inkluderte kniv og skjærefjøl, fordi de skulle lage mat på speidervis. Kronprins Haakon ble med i hamburgergruppa. Etter å ha «vasket» hendene med Antibac, fikk han lese oppskriften, og satte så i gang sammen med speiderne. De blandet kjøttdeig med diverse krydder og sauser i plastposen, og fikk middagsmat på grillen til alle deltakerne.

Maja og Nanna oppfordrer alle til å bli med i speideren. – Man får nye venner, det er morsomt og man lærer veldig mye mer når man er aktiv ute.

Prinsesse Ingrid Alexandra (i rød genser) fikk se på livlinekasting og prøve seg på støvelkasting.

Prinsesse Ingrid Alexandra fikk i oppgave å skjære epler til eplekake i panne. Den tredje gruppa hadde ansvaret for å lage klassikeren sjokolade i banan.

– Hamburgerne ble veldig gode, og de to hjalp til masse, forteller Maja. Nanna tror kronprinsen og prinsessen koste seg på turen.

I tillegg til å lage mat deltok gjestene på forskjellige aktiviteter som livlinekast og støvelkast.

– Det så ut som de hadde det hyggelig, og at de fikk pratet med gamle kjente. Ingrid så ut til å stortrives. Hun hadde det veldig gøy med støvelkasting, og Haakon så ut som at han hadde det bra hele tiden. Jeg håper de var fornøyde, sier Maja.

GLAD I NATUREN Kronprinsen er en aktiv familiefar og sier at han og kronprinsesse Mette-Marit er veldig glade i å ta med barna ut på tur.

– Friluftsliv betyr mye for familien min. Vi setter stor pris på å være ute i naturen, da er man sammen på en annen måte. Det trenger ikke være komplisert, vi prøver å gjøre det enkelt og er gjerne i nærområdene våre, forteller kronprinsen.

Han sier de har overnattet i telt både sommer og vinter, men at de ikke får det til så ofte som han skulle ønske. Kronprinsen er høy beskytter for Friluftslivets år 2015 og hadde valgt ut speideren som én av organisasjonene han ville på tur med i løpet av dette året.

– Speideren er jo en stor og viktig organisasjon og derfor et godt valg. Jeg synes speiderne er utrolig flinke til å sette friluftslivet i system, de har en flott pedagogikk, barna lærer mye nyttig og ikke minst lærer de å lære bort til andre barn, sa kronprins Haakon.

ANERKJENNELSE AV ARBEIDET VÅRT

Maja og Nanna tror kronprinsfamilien valgte å besøke speideren fordi vi driver med så mye friluftslivsaktiviteter og at det passet med Friluftslivets år. De lovte å drive litt reklame for speideren.

– Man bør bli med i speideren fordi man får mange nye venner, det er morsomt og man lærer veldig mye mer når man er aktiv ute enn når man sitter inne og leser om det, mener Maja.

Jentene forteller at gruppa deres er aktiv og mye ute på overnattingsturer.

– Vi opplever mye mer i speideren enn for eksempel på fotball, sier Nanna.

Speiderleder Jørgen Dyrhaug hadde rigget til på setra med griller og bål, etter å ha søkt om dispensasjon fra bålforbudet. Han setter stor pris på besøket.

– At de velger å være sammen med speiderne er en stor anerkjennelse av det flotte arbeidet som gjøres rundt i speider-Norge, sier Dyrhaug. ■■

PROSJEKTMERKET FÅ15

TEKST: GRO STRØMSHEIM • FOTO: NILS ANDREAS THOMMESEN

OPPDRA FRILUFTSLIV

Flere enn to tusen speidere har tatt prosjektmerket «Oppdrag friluftsliv» i 2015.

I Friluftslivets år 2015 laget forbundet et eget prosjektmerke «Oppdrag friluftsliv». Tanken bak merket var at speideren har et eget ansvar for å bringe videre det enkle og sjølberga friluftslivet. I FÅ15 ønsket NSF å gi speiderne et viktig oppdrag:

«Dere skal dele friluftslivsgleden med flere gjennom å være med å arrangere en enkel aktivitet, tur eller aktivitetsdag i nærmiljøet. For å klare dette må dere samle erfaringer og lære dere nyttige ferdigheter innen speiderfriluftslivet.»

INVITERTE IKKE-SPEIDERE Mange grupper rundt om i landet har tatt utfordringen, Speider-sport kan fortelle at de har solgt 2 000 FÅ15-prosjektmerker. En av gruppene som har jobbet med merket er Charlottenlund speidergruppe i Sør-Trøndelag, der flokken tok prosjektmerket i vår.

– Småspeiderne var med og planla et totimers speidermøte hvor alle skulle ha med seg en «ikke-speider-venn» De ville vise frem noe av det de har lært og det de synes er gøy med speideren. Småspeiderne var med og forfattet invitasjon og brukte

tid på selv å lære seg det de ville lære bort eller vise frem. Vi hadde en fin ettermiddag med kanopadling, bålttenning, grilling av pinnebrød, knyting av knuter og zipline, i tillegg til lek. Vi var totalt 28 unger i alderen 6-9 år, forteller flokkleder Lise Brekken.

PÅ TUR HVER MÅNED Charlottenlund har også ellers fått mye ut av FÅ15. Troppen er på tur hver eneste måned gjennom hele skoleåret. I 2015 startet de med en planleggingstur for førerpatruljen tidlig i januar, og da ble vårens terminliste laget.

– Vi har også vært på hyttetur med skigåing, vintertur i telt og tur med forberedelser til kretskonkurransen. I mai hadde vi en vandringstur, eller en haik, om du vil. En flott tur fra A til B, hvor patruljene gikk hver for seg. Det var overnatting og matlagning underveis, forteller Bente Seljestokken.

Etter oppstart i august har troppen hatt sin årlige oppstartstur med kanopadling. De har planlagt en høsttur og mange troppsmøter holdes utendørs. ■■

NÅDDE TOPPEN AV SNØHETTA

Speiderne fra Nord-Trøndelag avsluttet sommeren med en fantastisk topptur.

– Vi var 94 friluftsglade speidere fra Nord-Trøndelag som hadde en fantastisk topptur til Snøhetta i august. Den yngste var bare sju år! Den eldste kan vi ikke nevne, men han var sist på toppen i 1960, så han er et godt forbilde for oss alle, forteller Richard Kolberg fra Egge speidergruppe.

Speiderne startet turen med å overnatte i telt rundt Snøheim Turisthytte, som ligger mellom Hjerkin og Snøhetta. Etter en god natts søvn og en god frokost gikk alle den 5,5 km lange turen opp til Stortoppen på Snøhetta.

– I starten var stigningen rolig og jevn, men det ble veldig krevende i siste halvdel, da klatret vi opp 600 høydemeter, forteller Caroline Skogaker i Sandvolla speidergruppe.

FYSISK KREVENDE Været var på speidernes side, med mye sol og noe vind. De brukte mellom 6,5 og 9 timer på turen, og forteller om en særdeles motivert og positiv gruppe.

– For noen var dette første tur i høyfjellet på over 2 000 meter over havet. Selve toppen er 2268 m høy. Det var en

fantastisk opplevelse og svært imponerende å se at så mange valgte å bli med. Dette er en fysisk veldig krevende tur, og vi får virkelig kjenne på hvor våre egne grenser går, sier Kolberg.

PÅ VINGLETE STI På toppen var det klar sikt, med fantastisk utsikt til Jotunheimen, Trollheimen og Sylene. Dette var litt uventet for speiderne, da alle disse stedene ligger flere mil unna toppen på Snøhetta.

Turen ned ble veldig vinglete, på en sti som består av steiner og berg.

– Jeg tror det er sunt for både store og små at vi våger å utfordre oss selv en gang i blant på områder der vi er litt utenfor komfortsonen. Det var et helt utrolig samhold i gruppa, og det var mange som viste stort ansvar for at alle skulle ha det bra, forteller Kolberg, som er nyutdannet friluftslivsveileder i regi av NSF.

SØVNLOS NATT Vel tilbake på Snøheim, fikk de servert middag på turisthytta. Senere på kvelden hadde de et fint «leirbål» hvor de samlet seg rundt et telys, da det var stor lyngrannfare og mye vind.

Da klokka passerte elleve på kvelden hadde

Foto: Richard Kolberg

Snøhetta er landet høyeste fjelltopp utenfor Jotunheimen med sine stolte 2286 meter over havet. Dovre Nasjonalpark ble opprettet i 2003, og den dekker 290 km².

de fleste lagt seg i soveposene, slitne og lykkelige, etter å ha nådd sitt mål for dagen. Men natta ble ikke bli så stille som de hadde håpet på. Med til dels meget sterk vind måtte over halvparten av teltene tas ned tidlig på morgenkysten.

– Til tross for en krevende tur opp på toppen og en, for noen, søvnlos natt, dro vi like blide og fornøyde hjem søndag morgen, oppsummerer Caroline. ■■

GIKK SJU MIL PÅ TO DAGER

Nå vil den spreke Gaupepatruljen gå Norge på tvers.

Ida Linnea Bergman (13 1/2), Tana Meyer-Becker (16), Cathinka Bjørk (13 1/2), Nora Høyven Andersen (14 1/2), Marie Berget (15) og Signe Hagen Næsje (12 1/2) bor ulike steder i langstrakte Halden kommune.

– Vi gikk denne turen fordi vi hadde lyst. Vi var på leir sammen i sommer og ville vi bevise at det går an å gå fra der Marie bor, i Røsneskilen, og til Signe i Enningdalen. Nå droppet vi å gå Kyststien gjennom ved Remmenbekken, på grunn av flommen

som har vært, forteller venninnene. Derfor ble det start fra Rød Herregård søndag morgen.

– Hvor mye veide ryggsekkene?
– 12 kilo hver. Uten vann. Og vi hadde kun med det mest nødvendige. Vi har sovet i hengekøyer påkledd ullklær, luer, sokker og votter. Vi har bra soveposer og gode liggeunderlag. Det har gått fint, melder de seks.
– Neste mål?
– Neste plan er å gå Norge på tvers, sier sprekingene. ■■

Foto: Hilde Eriksen, Halden Arbeiderblad

FULL FART I FÅ15

Mange speidergrupper har brukt året til ekstra fine turer og spennende aktiviteter. Her er noen av bildene og historiene som har blitt sendt inn til Speideren.

I slutten av august dro **KONGSVINGER 2** og **SKARNES 1 SPEIDER-GRUPPER** på en spennende padletur ned Vorma fra Eidsvoll til Vormsund. – Vi ble slusa ned omtrent tre høydemeter på Svanfossen sluser av veldig hyggelige slusevakter som ikke hadde

slusa kanoer så mange ganger. Rett nedenfor fossen traff vi turistbåten «Elvekongen» på vei opp i slusa, forteller gruppeleder Berit Mæhlum. Speiderne overnattet på en stor holme i Vorma, mellom Svanfossen og Vormsund.

105 småspeidere og 40 rovere og ledere fra **FREDRIKSTAD KRETS** koste seg i Pernes den første helgen i juni. Leirsjef Bjørn Erik Simensen hadde laget et spennende opplegg med sirkus og tivoli som tema. Speiderne fikk oppleve leirbål, kanopadling, zipline, sjonglering, t-skjortetrykk og natursti. Boder med ulike aktiviteter, hvor en fikk brukt «pernesdollarne» på ballkast, luftgevær, sukkerspinn, slush og mye annet, ble en suksess. – Litt variert vær fikk vi også, men med et stort sirkustelt og påpasselige ledere mestret ivrige småspeiderne også dette, forteller Gunnar Stromness-Andresen fra kretsen.

BRØTTUM SPEIDERGRUPPE

hadde en aktiv siste helg i mai. De hadde invitert skolevenner til å få en smak av speiderlivet, og i tillegg hadde de generalprøve på sommerens kretsleir. De besøkende vennene fordelte seg i patruljene, og så var det ut på kanopadling, der speiderne var dyktige veiledere. Det ble troppsovernatting i lavvo, og laksepakke på bål til middag. De opplevde også spennende midnattspadling med fakler på kanoene. Etter lunsj lørdag takket gjestene for seg, mange med ønske om å bli med i speideren.

11. TRONDHEIM MS SPEIDERGRUPPE har i hele år hatt ekstra stort fokus på friluftsliv, og er ute i marka rundt Trondheim i alle årstider. – Vi hadde blant annet en fantastisk tur til Djupsjølia ved Røros i mars, der speiderne lærte å bygge snøhule/iglo. I tillegg var vi opptatt av det å klare seg i naturen, som innebærer å lage mat, passe på hygien, å holde seg tørr, på sikkerhet ved overnatting i snøhule, osv. En del av de yngre speiderne brukte hvert ledige øyeblikk til å hoppe på ski, forteller gruppeleder Olav Burkeland. De hadde også en flott tur i Bymarka i april, hvor speiderne skulle lære å bruke GPS, som er veldig nyttig tilleggs kunnskap til det å mestre kart og kompass.

LILLESAND fikk besøk fra Tyskland. Åtte tyske rovere kom på besøk til Lillesand speidergruppe en helg i august. De norske speiderne serverte kveldsmat og holdt et tysk-norsk leirbål ved speiderhytta. Deretter ble gjestene tatt med på kanotur til strandområdet Sauen på Skauerøya, der de overnattet sammen med seks vandrere.

Foto: Bente Kristine Kvalheim

VENNESLA BLÅ KORS SPEIDERGRUPPE har rundt 30 speidere og ledere. De holder til på Honnemyr, Vennesla, der de har satt opp to gapahuker og ei roverbu, samt zipline, klatrevegg og «edderkoppnett». I løpet

av FÅ15 har de hatt mange hyggelige turer til leirstedet sitt, og har blant annet holdt på med kart og kompass-opplæring, laget pil og bue og fisket skjell og krabber på høstens åpningstur til Risør.

Foto: Lars Kjenstadbak

1. VINNE SPEIDERGRUPPE var på overnattingstur til Tromsdalen i september. De var 17 speidere og ledere på tur, de bygget gapahuk og hadde blant annet fiskekonkurranse.

FØRDESPEIDARANE

OPPDAL 2. PIONERENE SPEIDERGRUPPE har vært veldig aktive i 2015. I tillegg til to Natt i naturen og åpen speiderdag, har de vært på flere turer. De har kost seg med

kanopadling og fiske og i sommer trosset de pøsende regnvær på tur. Teltene ble satt opp i vinden av ivrige speidere, som lærte hvor viktig det er å feste bardunene skikkelig.

1. SKUDENESHAVN SJØSPEIDERGRUPPE har blant annet forberedt våren med båtvaske og maling, hatt sommeravslutning ute med nystekte lapper og speiderkarusell, og har dratt på sykkelstur og overnatting i gapahuk og lavvo ved speiderhytta. Da tok stifinnerne selv ansvaret for innkjøp av mat og for matlaging på turen.

– I høst kombinerte vi Natt i naturen og oppstartstur for speiderne. Da gikk vi til Blomstølen, 603 meter over havet i Etnesfjellet. Speiderne hadde ansvar for matlaging, oppvask og henting av vann. Lørdag natt tilbrakte vi under åpen himmel eller under haikeduk. Det var en nydelig stjernehimmel som vi aldri hadde sett før og herlig gjeng på tur, forteller Marit Hillesland.

LEDERTRENING

TEKST: KIM GULBRANDSEN OG REBECCA SNEKKENES • FOTO: EIRIK KJEVIK

LÆR Å TAKLE VINTER- FJELLETS SNØ, VIND OG MØRKE

Ni intense dager på fjellederkurs i mars i år ga speiderne ny kunnskap og nye venner. Nå kan du melde deg på denne vinterens fjellederkurs på Solstølen hvis du er fylt 18 år.

Det årlige og tradisjonsrike fjellederkurset ble avholdt på Solstølen ved Hallingskarvet. Deltakerne ble delt inn i patruljer med ukjente speidere og fikk oppleve hva vinterfjellet hadde å by på, både på godt og vondt. Her er noen av inntrykkene fra deltakerne underveis i kursuka:

«Jobber med å grave dagens bopel på tomten vi fant, snøspaden har vært i hendene i minst fire timer, og vi er ferdige med inngang og briskenes som vi skal sove på i natt. Det gjenstår blokker over brisken og blokkering av inngangen. Mengden arbeid har virket uoverkommelig, men patruljen min er vel organisert og fast bestemt på at vi skal komme i seng før midnatt. Er ikke sikker på om vi skal rekke det, men forsøke skal vi i hvert fall!»

KIM GULBRANDSEN

BRATT LÆRINGSKURVE I løpet av uka på fjellederkurset skal patruljen, sammen med veileder, ut på en firedagerstur. For folk flest er ikke dette hverdagskost, men for et læringsutbytte man får!

Etter et intenst døgn med planlegging følger fire fantastisk fine og lærerike dager på vinterfjellet. Man jobber sammen i patruljen og tester teorien ut i praksis ut fra speiderprinsippet «learning by doing».

Vindskjermer, snøhuler, eremittgroper og igloer blir bygget og testet, og man føler at man mestrer livet på vinterfjellet bedre og bedre for hver dag som går. Fjellskiene som i begynnelsen virket ustø, og tursekken som kjentes altfor tung, blir etter hvert en naturlig del av deg.

SPADE I HODET

«Det er den siste dagen på langturen, i dag skal vi grave en nødbiuvak på under 30 min. Ingrid, veilederen vår, roper «klar» og alle starter på sin tildelte oppgave: graving eller å lage blokker for tak. Etter fire dager med konstant graving merker man påkjenningsene, jeg kjenner det i ryggen. For patruljens skyld

biter jeg i det sure eplet og graver videre. Da smeller det. Spaden til Kim treffer meg rett i hodet. Verden går rundt noen ganger før jeg kommer til sans og samling igjen. Kristian gir meg beskjed om å sette meg inn mens de gjør ferdig det siste arbeidet. Mens snøen ramler ned i nakken min, kommer resten av følget inn. Like etter sier Ingrid at nødbiuvaken ble ferdig på 27 min. Livet er herlig!»

JOHAN FREDRIK SKARSTEN

Patruljearbeid, selve grunnstammen i speideren, får en helt ny betydning i løpet av fjellederkurset. Selv om de andre i patruljen er folk du aldri har møtt før, blir man raskt en velfungerende enhet, forteller deltakerne fra årets kurs. Noe av det spesielle med kurset er at man har så god tid og virkelig får øvd seg på ledelse i praksis over flere dager.

På vinterfjellet ser man enda tydeligere viktigheten av delegering og samarbeid. Samholdet i patruljen styrkes av utfordringer, felles lærdom og mestringsfølelse.

«Etter en lang dag med leksjoner er det tid for å navigere i mørket. Kursstaben har gjort jobben og bestilt perfekt kursvær: Det snør tett og blåser frisk bris, og i det vi setter i gang, er det allerede

Kim, Rebecca, Johan Fredrik og Kristian forteller om fantastiske opplevelser på vinterfjellet.

mørkt. Orientering er i utgangspunktet enkelt, men i slikt vær er det lett å bli demotivert eller kald. Det er behov for effektivt og tydelig lederskap. Kim går bakerst i patruljen og kontrollerer kompasskursen, Johan brøyter spor og sier fra til Rebecca hver gang vi har gått 100 meter. På den måten kan Rebecca holde meg oppdatert på hvor langt vi har gått. Det er en fantastisk følelse at vi for få dager siden øvde nettopp på dette og at vi nå, sammen, kan navigere effektivt nesten uten sikt.»

KRISTIAN BUHAUG SOLBAKKEN

VERDIFULL KUNNSKAP OG STORE OPPLEVELSER Fjellederkurset har som mål å utvikle ledere som tar hensyn til

farene man kan møte i den norske vinterfjellheimen. Kurset gir deltakerne god innsikt i førstehjelp og skredfarevurdering, samt viktige erfaringer hvis ting ikke går så bra. Gjennom kurset vil alle deltakerne få flere muligheter til å lede sine patruljer og ta de avgjørelsene de mener er riktige, med påfølgende evalueringer av hvordan det har gått.

«Blokkbruddet ble startet i det samme vi la fra oss sekkene. Snøsager og rottefellaspader har vært i konstant bruk de siste fem timene, men moralen og samarbeidet i patruljen er fortsatt på topp. «Oppe venstre, nede høyre» går gjennom hodene våre, ide vi stabler blokk på blokk, bare avbrutt av regelmessige pauser for å innta drønningsjokolade og Bixit-kjeks. Vi

har ennå mange timer igjen – men iglo skal det bli uansett!»

REBECCA SNEKKENES

Patruljen Hare forteller at kurset ikke er sammenlignbart med noen annet de har opplevd tidligere. De har dessuten fått venner for livet og verdifulle erfaringer de vil ta med tilbake til gruppene, slik at de andre kan få en smakebit av det de opplevde denne uka.

Meldingen fra deltakerne er klar: Hvis du er ute etter nye utfordringer, opplevelser og viktige ledererfaringer i vinterfjellet, bør du absolutt melde deg på fjellederkurset i 2016! ■■

AKTIVITETSTIPS

TEKST: GRO STRØMSHEIM/UT.NO

LAG DINE EGNE TENNBRIKETTER

Du trenger:

- muffinsformer
- stearinlys
- spikkekniv
- tørre trebiter
- furukongle
- veke

Slik gjør du:

- Flis opp noen små trebiter med en kniv.
- Tvinn veken rundt furukonglen.
- Begynn å smelte stearin inn i muffinsformen.

- Før stearinen stivner, putter du i trebitene og konglen med veke i formen. La veken stikke opp så du kan tenne på den etterpå.
- Fortsett å smelte stearin til du har nådd toppen av muffinsformen.
- La det stivne, og ta muffinsformen av. Bruk briketten til å få fyr på bålet.

Oppskrift fra Vestre Gausdal speidergruppe.

Foto: Anne Cathrine Hyde

ALTERNATIV SKISKYTING

Dere trenger:

- Minst seks blikkbokser, tomme flasker eller lignende til å bruke som blink
- Snøballer (evt. steiner når det ikke er snø) til å kaste med
- Ski eller joggesko
- en oppmerket strafferunde
- en konkurrent eller flere.

Slik gjør dere det:

- Sett flasker og blikkbokser på en rekke.
- Bruk en benk, en stor stein eller sett dem på bakken. Etterpå måler du opp en runde dere skal komme dere rundt før hver skyting, og en strafferunde

- Dere kan gjøre alt fra å gå en skikkelig runde på ski til å løpe rundt et tre – det er helt opp til dere!
- Mål opp et antall meter som passer for dere fram til «skyteskiven».
- Still inn finsiktet, og hiv i vei.
- For hver flaske/boks som du ikke får «skutt ned», må du løpe/gå en strafferunde.

10

TIPS TIL UTEMORO

Det er mange aktiviteter du kan finne på ute som ikke krever mye utstyr og planlegging.

STEK SVELER PÅ BLIKKBOKS

Du trenger:

- En tom og rengjort blikkboks som du har banket mange små hull i på sidene med hammer og spiker (tips: Tre boksen på en vedkubbe, da er det lettere å lage hullene)
- svele- eller tykk pannekakerøre
- smør
- fyrstikker
- en brenner du kan lage selv
- brunost og/eller syltetøy.

Slik gjør du:

- Lag røren hjemme. Hell den i ei flaske. Pakk sekken med det andre du trenger, kle på deg og stikk ut.
- Plasser brenneren på bakken eller på

hardtrampet snø, slik at den står stødig. Tenn på. Plasser den store boksen over brenneren. Hullene gjør at flammene får luft.

- Ha på litt smør på toppen av blikkboksen, den blir fort varm, og når smøret har smeltet heller du på svelerøre. Stek svelen til den blir gyldenbrun på begge sider. Ha gjerne brunost og/eller syltetøy på svelen og kos deg.

PS! Du lurer kanskje på om det er sunt å steke mat på en blikkboks. Men så lenge du bare gjør dette en gang iblant, er det liten grunn til å bekymre seg.

Foto: Sindre Thoresen Lønnes/DNT

QUIZ

HVA HAR VI LOV TIL Å GJØRE I NATUREN?

I Norge har alle rett til å ferdes i naturen, høste, sanke og fiske, sette opp telt og overnatte. Dette kalles allemannsretten, og står i Friluftsloven.

Allemannsretten gjelder i utmark, ikke innmark. Innmark omfatter dyrket mark og områder nær bebodde hus, gårder eller hytter. Når du bruker naturen har du også plikter, eller ansvar. Holder du deg til det vi i speideren lærer om sporløs ferdsel, er du som regel på den sikre siden! Når du er ute, tenk over om måten du bruker naturen på kan være til skade for den eller for andre mennesker. Pass på at du ikke gjør skade, vis hensyn, lukk porter etter deg, og slokk bålet før du drar videre.

*Et bål er viktig når man er på tur.
Men er det lov til å brenne bål hele året?*

TA TESTEN!

1. Hvor nær et hus kan du sette opp teltet ditt?

- a) Inntil 500 meter
- b) Inntil 150 meter
- c) Så nærme jeg vil

2. Hvor står det om allemannsretten?

- a) I Norges grunnlov
- b) I friluftsløven
- c) I samferdselsloven

3. Hvor lenge har du lov til å ha teltet ditt stående?

- a) Så lenge jeg vil, uansett hvor det er
- b) Ett døgn
- c) To døgn som hovedregel, lenger hvis du er langt unna bebyggelse, som langt inne i skogen eller på fjellet.

4. Hva har du lov til å plukke i naturen? *)

- a) Bær, sopp og andre vekster, men bare til eget bruk
- b) Så mye jeg vil av bær, sopp og andre vekster
- c) Inntil 1 liter av bær, sopp eller andre vekster

5. Har du lov til å gå over en åker?

- a) Nei, det kan du ikke gjøre
- b) Ja, du har rett til å gå over en åker
- c) Du kan gå over åkeren hvis bakken er frossen eller snølagt

6. Når gjelder det generelle bålforbudet?

- a) Fra 15. april til 15. september
- b) Fra 15. september til 15. april
- c) Det er lov å tenne bål hele året, bare du har en bølge med vann ved siden av.

7. Når har du lov til å fiske i saltvann?

- a) Hele året, både i båt og fra land
- b) Bare i sommerhalvåret
- c) Hele året, men bare når du står på land

8. Har du lov til å dra opp båten din eller fortøye den hvor du vil?

- a) Ja, så lenge du viser hensyn
- b) Nei, ikke på private brygger eller eiendom
- c) Nei, du må alltid be om lov

9. Har du lov til å sykle på stier og turveier?

- a) Nei, de er bare for fotgjengere
- b) Ja, men du må vise hensyn til turgåere
- c) Ja, syklistene har førsterett på stiene

10. Hvilke to «ting» pleier vi å si skal være igjen når vi speidere forlater en leirplass?

- a) En fin bålpluss og nok ved til den neste som kommer
- b) En geocach og en liten «skatt»
- c) En takk og ingenting

SVARTE DU RIKTIG? SJEKK FASITEN HELT TIL VENSTRE PÅ SIDE 26. LÆR MER PÅ ALLEMANNSRETTEEN.NO.

1-5 RIKTIGE SVAR:

Du vet allerede noe om allemannsretten, men se på fasiten og ta testen én gang til, så kan du kjenne deg enda sikrere på hva som er greit og ikke greit, neste gang du er på tur!

6-9 RIKTIGE SVAR:

Du kan mye om hvordan du bør oppføre deg i naturen. Sjeck fasiten for svarene som var feil, så kan du snart alt som er viktig å vite om allemannsretten!

10 RIKTIGE SVAR:

Alt riktig – bra gjort, du kan kalle deg ekspert!

– ET ÅR JEG ALDRI VIL GLEMME!

Ambassadørene for FÅ15 har hatt fantastiske opplevelser gjennom hele friluftslivets år.

Speidere over hele Norge har vist en enestående innsats gjennom hele 2015, dratt i gang flotte arrangement, vist fram speiding for andre og vært med på fine friluftslivsupplevelser. En rekke ungdommer har vært ekstra aktive som ambassadører for FÅ15. De har opplevd mye spennende og lært masse.

Heidi Bratland (18) fra 1. Sandnes speidergruppe i Vesterlen krets har blitt positivt overrasket over hvor mange som liker friluftsliv og som bruker naturen.

– Friluftslivets år har vært helt fantastisk! Av FÅ15 har jeg lært hvor mye større del av samfunnet som faktisk bryr seg om og er interessert i friluftsliv og Friluftslivets år! Det gjør meg «heilt spinnvidle» å tenke på hvor mange som setter pris på det vi har utenfor døren vår. Jeg trodde det var på vei til å bli glemt litt bort, men nei da, til og med små barn vil ut på tur, det gjør meg så fantastisk glad!

DISKUTERT MED FORELDRE Det å la barn prøve selv og oppleve mestring er noe av det beste med speideren, mener Heidi.

– Det beste med dette året har vært å lage arrangementer, for så å se barn og unge mestre nye ting. Med litt hjelp får de til nesten akkurat det de vil. Når jeg ser at min innsats gjør at ikke bare speidere, men andre barn og unge får oppleve mestring og en følelse av at de får til noe, da får jeg tilbake for all den innsatsen og arbeidet jeg har lagt ned i dette!

Ambassadørene forteller at de har møtt både positive og negative voksne, når de

AMBASSADØRENE

Caroline Skogaker

Hanne Heisholt

Heidi Bratland

formidler budskapet om at barn må få ta ansvar og selv finne sine grenser.

– Det budskapet jeg har prøvd å fronte har vært at barn og unge må få lov å kjenne på sine egne grenser. Om du velter kanoen, eller detter ned fra treet, ja da lærer du at du må gjøre noe annerledes neste gang, sier Heidi. Hun har måttet diskutere med voksne som raskt tenker negativt om dette med barn og ansvar, og sier hun har forklart tankene som speidermetoden bygger på. Mange forstår litt etter litt at speideren er en fantastisk lærings- og mestringsarena for barn. – Noen foreldre mener imidlertid at det som kan gå galt, kommer til å gå galt, og prøver å overbevise oss om at vi også bør tenke slik, forteller Heidi Bratland.

MYE KLATRING Caroline Skogaker (15) fra 1. Sandvollen speidergruppe er ambassadør i Nord-Trøndelag, og har satt klatringen i fokus:

– Noen voksne forholder seg til at det å klatre i trær som tilnærmet forbudt eller uansvarlig. For å bevise at de tar feil, tok jeg med meg småspeiderne, ordføreren og barna hennes ut i skogen, fant noen trær og lot dem klatre så høyt de ville. Ved at vi gjorde dette, klarte foreldrene å se at barna fint klarer å sette egne grenser, forteller Caroline.

Hun sier hun har fått veldig positive reaksjoner fra voksne, som synes det er bra at dette temaet blir tatt opp. Noen har vært skeptiske, men det har endt med gode tilbakemeldinger etter hvert.

Hanne Heisholt (19) fra Atrå og Austbygde

Klatringen har vært spesielt morsomt, synes alle ambassadørene.

speidergruppe i Tele-Busk krets trekker også fram #mittre som høydepunktet i året som har gått.

– Jeg har alltid elsket å klatre i trær, og har fått flere av mine venner og bekjente til å være med, noe jeg syntes var kjempeartig. For å spre budskapet har jeg for det meste snakket med folk, men også oppfordret folk til å være med ut, gjennom min egen Facebook- og Instagramprofil.

JOBBET MED EGEN GRUPPE Caroline forteller at FÅ2015 har vært lærerikt. Hun har lært mye om hvordan det er å lede et prosjekt i en krets gjennom et år med mye fokus på friluftsliv, og, ikke minst, utfordre lokale kjendiser og ordførere til diverse arrangementer og overnattinger.

– Jeg har også lært at utenfor alle dørstokker ligger det nye oppdagelser, eventyr, stier, fjell og alt du kan tenke deg å oppleve i det fri. Dette har vært et kjempeflott år som jeg vil huske for resten av livet! Hanne forteller at hun også jobbet en del med sin egen speidergruppe:

– Vi har hatt fokus på å dra ut på tur og å holde oss ute. Og vi har faktisk bestemt oss for å holde oss ute helt fram til jul, om ikke enda lenger. Hanne, Heidi og Caroline har tre klare oppfordringer til gruppene over hele landet: Slipp barna til, hold de voksne unna, og bruk patruljesystemet!

– Jeg tror at hvis flere grupper blir bedre til å bruke patruljesystemet, vil det bli både lettere og bedre å bruke speidermetoden og få barn og unge til å klare seg selv. Det er lettere å gi ansvar til en patrulje som fungerer godt, konkluderer Heidi. ■■

NORD 2017

TEKST: GRO STRØMSHEIM FOTO: ALEXANDER VESTRUM

2015
FRILUFTSLIVETS ÅR

FÅ15 FORTSETTER MOT NORD

Gode friluftslivopplevelser skal vi fortsette med, selv om FÅ15 er over. På Nord, landsleiren i Bodø i 2017, blir det fokus på nordnorsk natur, patruljen og haik uten voksne.

Landsleirkomiteen forteller at alle aktivitetene under Nord2017 skal være inspirert av det flotte friluftslivet Nord-Norge har å tilby. Det være seg vann, vind, jord og midnattssola. Aktivitetene skal få speiderne ut, opp og frem. De skal få bruke hele kroppen sin og det viktigste verktøyet vil være patruljesystemet. Alle får muligheten til å teste sine egne grenser, slik bare friluftslivet kan.

Vi fortsetter med å sette fokus på at speiderne skal ut i naturen på egenhånd. Haiken skal være noe patruljene velger ut fra de forutsetninger de har, men helst

slik at de får en overkommelig utfordring.

Enkel infrastruktur som raier, toaletter, mat og leirbål kan benyttes noen dager både før og etter selve leiruka, slik at du kan få enda mer tid til flotte opplevelser med gamle og nye venner. Fisking på havet, snorkling i Saltstraumen, speiding etter havørn og lange turer i fjellet, er bare noen av mulighetene.

Vi gleder oss til Nord. Det blir en intens døgnåpen leir med lys døgnet rundt, korte avstander, leirbålskos og heftige opplevelser! ■■

HUNDREMETERSKOGEN

TEKST: GRO STRØMSHEIM

SPEIDERNE HAR VIST SEG FREM

ARNA MSK SPEIDERGRUPPE

inviterte til speiderdag i juni – og fikk årets første dag med sol og varme. De hadde delt ut minst 300 lapper til alle elever i 1.-3. trinn på tre skoler, skrevet informasjonsartikkel på nettsiden og hengt opp store bannere for å være synlige. De var spente på oppmøtet, og det ble en akkurat passe stor gjeng som ble med på Eikestølen og fikk prøve speiding for én dag. Etter sang og informasjon om speiding og friluftsliv, ble det mye aktivitet ute på sletten.

Barna fikk spikke sitt eget grillspyd og fyrte opp i grua inne i bålhytta og i en bålpanne utenfor, så alle fikk grille pølse innbakt i pinnebrød. – De fikk også lage seg en kopp med kakao med vann kokt på stormkjøkken, forteller gruppeassistent Jarle Lysebo. Pil og bue mot blink var spesielt populært, men også hinderløype av tau fristet mange. Alle barna klatret opp i hvert sitt tre og ble tatt bilde av, slik at de kvalifiserte til «Mitt tre»-merket også.

KRISTANSAND FSK SPEIDERGRUPPE

markerte FÅ15 med et stort åpent arrangement i skogen ved Lindtjønn. Om lag 100 speidere fra Kristiansand FSK og fra Justvik speidergruppe overnattet fra fredag til søndag. Været var strålende, og de var flere hundre mennesker samlet. Korpsleder for Frikirkens speiderkorps, Fritjof Harald Strøm, kom på besøk, og siden han er kokk, stod han for grillingen. Fem-seks lammelår ble tilberedt etter alle kunstens regler. Stekingen foregikk i ei varmegrop full av kull og glovarme steiner. Foreldre og barn kunne delta i en rekke aktiviteter, og stemningen var høy.

Speiding er

OPPDAL 2 PIONERENE speidergruppe arrangerte en vellykket aktivitetsdag ved Elgtjønn i Oppdal, der blant annet 60 førskolebarn fikk en flott opplevelse. Speiderne samarbeidet med Oppdal pensjonistforening, Oppdal Frivilligsentral og 2. klasse på idrettslinja på Oppdal videregående skole. De ble enige om å arrangere noe tilsvarende neste år.

FREDRIKSTAD FSK speidergruppe avholdt sitt Hundremeterskogarrangement i september på Skogtunet på Ørmen. Det var nydelig vær, og de fikk godt med besøk. Lokalavisen stakk innom og tok bilder og intervjuet speiderne. Det var lagt opp til seks ulike aktiviteter: kasseklattring, lassokast, spikking/pinnebrød, øks og sag, økseast og vannbæring på hodet. – Det ble et vellykket arrangement med grilling, kaffe og vaffelservering. Mange mennesker fra lokalsamfunnet fant veien ut til oss, forteller Bjørn Gabrielsen.

DETTE ER «HUNDREMETERSKOGEN»

Norges speiderforbund fikk støtte fra Miljødirektoratet og Sparebankstiftelsen DNB til å arrangere lokale aktivitetsdager i 2015, vi kalte dem «Hundremeterskogen». Vårt mål med Friluftslivets år 2015 er å vise fram enkelt friluftsliv gjennomført på speidervis. I speideren

får barn og unge oppleve gleden ved mestring av selv små ting, som det å spikke, sage, kløyve, tenne bål og andre ferdigheter man må beherske om man skal klare seg selv ute. Vi ønsker å vise at du ikke trenger å dra langt og være lenge borte for å ha en fin tur. Vi vil fremme det enkle og nære friluftslivet.

FÅBERG SPEIDERGRUPPE var heldig og fikk oppholdsvær på sin åpne dag i september, etter mange dager med regn. Det kom mange unger i forskjellige aldre. De ble delt inn i patruljer hvor de blandet små, store, erfarne og nye. Patruljene byttet mellom de ulike aktivitetene, slik at alle fikk prøve seg på alt. Speiderne lærte bort knivregler, og alle spikket seg grillpinner. En annen post hadde surring av A-bukk, og testing av den endte i mye latter. Fyre bål ved å bruke bare én fyrstikk var småspeiderne veldig flinke til. Et par av de største speiderne fikk i oppgave å veilede i matlaging på bål. De tilberedte som hovedrett vikingskip med fisk, forskjellige grønnsaker og krydder. Desserten var banan med sjokolade og eple med sukker og kanel. – Troppen fikk tre nye i småspeideralder og fire nye til troppen, forteller Liv Toril Elstad.

KLÆBU SPEIDERGRUPPE hadde stor suksess med «nattinaturen» og aktivitetsdag første helgen i september. – Vi lagde en stor leir på Teigen, bygdemuseet i Klæbu. Speiderne overnattet i hengehøye, gapahuk og lavvo, og alle enheter var representert. Flere foreldre og politikere tok også turen, til sammen var vi rundt 40 som overnattet ute, sier leder Lilly Katrine Schnitler. Søndag holdt de sitt «Hundre-meterskogen»-arrangement. De flere hundre besøkende kunne prøve seg på livlinekasting, førstehjelp, knuter, spikking, saging og kløyving av ved. Kløyving var veldig populært for barn i alle aldre. Det var bare én skade i løpet av dagen, den ble fikset med et

Foto: Lilly Katrine F. Schnitler

plaster. De hadde også salg av pølse, bålcaffe, saft og lefser bakt på bål. Det største spiselige innslaget hvert år er popping av popcorn i badekar! Schnitler synes det ble en super helg som de kommer til å fortsette med hvert eneste år. – Det er et arrangement som gir god rekruttering, og vi får vist fram hva vi driver med i Klæbu speidergruppe.

RANDABERG SPEIDERGRUPPE arrangerte sin aktivitetsdag i mai. De forteller at de fikk besøk av rundt 250 personer, deriblant mange unge som vil begynne i speideren. Gjestene fikk prøve seg på spikking, vedhugging, steke pinnebrød og å prøveligge en tarp. Natt til aktivitetsdagen overnattet speiderne utendørs, som en del av #nattinaturen.

SOGNDAL SPEIDERGRUPPE er veldig fornøyd med sitt arrangement i september. 40–50 speidere og 20 voksne koste seg sammen med rundt 100 besøkende på Åpen dag. – Det ble en kjekk dag, der både speidere og andre spikket, hogde ved, fyrte bål, lagde primitiv mat, surret klatrestativ og gjorde andre nyttige ting. Arrangementet ga mersmak, vi snakker allerede om at vi vil gjøre dette igjen om et år, forteller Inger Auestad.

1. TANANGER SJØSPEIDER-GRUPPE

arrangerte sin dag i juni. De startet med friluftsgudstjeneste der presten måtte «gå planken» og hoppe i sjøen. De som hadde møtt fram fikk bruke bålpanne og steke pinnebrød, sage og hogge raier, det var livline-kasting, natursti og tipping av navn på fiskesorter. De som ville kunne også fiske, og speiderne hadde båter på sjøen for dem som ville seile.

SKÅNEVIKSPEIDARANE

arrangerte «Speider for en dag» i mai. De rigget en minileir med portal, bord, lavvo og bål plass og sju ulike poster. De besøkende kunne prøve seg på å klatre i trær, spikke, sage og hugge ved, tenne bål, steke pinnebrød, lære om førstehjelp og lære om knuter. De som var med på minst fem poster, fikk et merke.

– Vi hadde godt med besøk, og det var flott å se unge og voksne som testet ulike friluftslivsaktiviteter, flere for første gang. Vi planlegger å gjenta arrangementet til høsten for å få brukt det flotte utstyret igjen. Dette var en flott dag, sier Kari Johansson fra Skånevikspeidarane.

KFUK-KFUM-SPEIDERNE på Bryne hadde ganske dårlig vær, men det ble likevel en spennende og morsom dag. De hadde et bredt tilbud av mat, de besøkende kunne grille pølser, spise selvlaget lapskaus og lage foliepakker med banan og sjokolade.

7. OSLO SPEIDERGRUPPE var tidlig ute og arrangerte sin dag allerede 1. februar. De melder om flere enn 600 besøkende som koste seg med isfiske,

rappellering og grilling av pinnebrød. 144 barn deltok på skirennet ved Isdammen i Marka nord i Oslo.

1. BODØ SPEIDERGRUPPE

arrangerte aktivitetssdag i september i samarbeid med Bodin og Bodø KFUK-KFUM-speidergrupper. De fikk låne Vågenes gård, og speiderne og lederne i de tre gruppene hadde ansvaret for aktiviteter som bruskas-sesstabling, «spykopp» (karusell på speidervis), spikking av spidd som ble benyttet til pinnebrød, kløyving av ved til bål, knutepost og livlinekasting. De hadde også kafé med salg av pølse i brød, kaker, saft og sveler. Bålkaffen var gratis. Det ble dessuten solgt grillspyd, førstehjelpsutstyr og speiderkaffe. Dagen var en suksess, med fint vær og masse besøk av småbarnsfamilier. Speiderne synes de fikk vist fram gruppene på en morsom og positiv måte, og 1. Bodø fikk også noen nye speidere!

GRESSVIK SPEIDERGRUPPE

dro en lørdag i september på tur til Ulvesletta si i skogen. Her forberedte de Åpen dag på søndag, koste seg med hjemmelaget burger og hadde kino på kvelden. – På søndagen hadde vi åpent arrangement for alle. Vi tilbød enkle speideraktiviteter som spikking, steking av pinnebrød, lapper og grilling av pølser. I tillegg kunne alle gjennomføre en liten rundløype med speiderkunnskap, eller lage sin egen lille knutetavle, forteller Anne Sofie Hjørnerød.

HINNA SPEIDERGRUPPE melder om en strålende søndag med sol i mai. Det kom flere hundre besøkende, og vedhogst, natursti, pinnebrød, kaffe, saft og annet godt gikk unna så det suste!

**speider-
sport**

VÅR EGEN SPORTSBUTIKK!
www.speider-sport.no

FISKARS

**GAVESETT
TIL EKSPERTEN**

Kr 599 Spar 200,-

Patruljen Isbjørn i 1. Nordstrand speidergruppe i Oslo er selvstendige og vant til å klare seg selv på tur. Bak fra venstre: Assistent Linnea (13), Helene (11) og patruljefører Elisabeth (13). Foran fra venstre: Mona (10), Ylva (10) og Eva (10).

TA DET HELT MED RO, MAMMA OG PAPPA!

– Jeg må passe på at alle har det bra, sier patruljefører Elisabeth (13) i Isbjørn. I 1. Nordstrand speidergruppe er det ikke snakk om å ha med voksne ledere på patruljeturer.

Takket være blant annet kursing av både unge ledere og foreldre er det ingen protester mot å la patruljene reise alene på helgetur. Grappa i Oslo har i lengre tid gjort en stor innsats for at alle ledere som er aktive i gruppas daglige arbeid, skal være unge. Sist gang det var virkelig voksne ledere med, var for småspeiderne for fem-seks år siden.

– Ingen av oss ledere er foreldre til noen i troppen, forteller troppsassistent Jonas Messel Larsen (19), og trekker nettopp det fram som en styrke.

PATRULJESANG OG -GÅTE Troppen består av fem patruljer og et sted mellom 30 og 40 speidere. I Isbjørn er det på det meste ni speidere, og seks av dem er med når Speideren møter dem.

– Vi går litt sakte. Det er mye koseligere. Og så synger vi en patruljesang, og har en patruljegåte, forteller patruljefører Elisabeth.

– Hvem er det som går og går og aldri kommer fram til posten? spør Eva (10).

– Det er Isbjørn, svarer peffen.

– Men vi er en ganske flink patrulje, skynder hun seg å legge til.

HJEMMELEDER Hvert år er det satt opp to helger med patruljeturer, og i tillegg står patruljene fritt til å sette opp egne turer. Ungdommene starter som peff når de går i 8. klasse og er det i tre år.

Patruljefører Elisabeth (13) vet at hun har et stort ansvar.

– Peffene sender ut info til foreldrene, også om hvem som er hjemmeleder. Det er mest vanlig at det er en av foreldrene, forteller troppsleder Lars Jørgen Nylund (18).

Selv om hjemmelederen sitter beredt til å bistå om det skulle være behov, har det faktiske behovet for å hente speidere hjem fra tur vært minimalt.

– Det har ikke skjedd så lenge jeg har vært i troppen, sier troppslederen.

FØRSTEHJELPSKURS Som regel går patruljeturene til speiderhytta Oterstua, ikke langt fra hus og gater. Der er det hengt opp posisjonsinfo og nødnummer. Alle troppens peffer har minst peffkurs 1, samt et større førstehjelpskurs. Troppen sørger også for å bygge opp førerpatruljen

gjennom en egen tur for peffene og assene en gang i halvåret.

Troppslederen har aldri opplevd foreldre som har stilt seg negative til at barna drar på patruljetur uten voksne ledere. Han tror det kan ha å gjøre med at foreldrene venner seg til at barna er på tur allerede når de er i flokken. I tillegg holder en av gruppas erfarne ledere, tidligere generalsekretær i NSF, Karen Johanne Strømstad, egne foreldrekurs, der de kan snakke sammen om sine erfaringer med at barna drar på tur. Tilbakemeldingene er i stor grad at speiderne – til tross for at det kan ha vært både kaldt og vått – forteller om gode opplevelser.

MEDISIN MOT HJEMLENGSEL Peff Elisabeth er klar over ansvaret som er gitt henne når patruljen er på tur.

– Jeg må passe på at alle har det bra, sier hun.

Det betyr å sørge for at kalde og våte speidere får på seg tørre klær, og at alle får seg mat. Om natta kan det også dukke opp hjemlengsel.

– Vi har en egen medisin. Den må vi skaffe mer av, sier peffen til assistent Linnea.

– Ja, var det ikke Knott? svarer assistenten.

– Nei, det er medisin, sier peffen med et stort smil. ■■

Speider Helene (11) forteller at de koser seg på tur.

Troppsleder Lars Jørgen Nylund (til venstre) og troppsassistent Jonas Messel Larsen er to av flere unge ledere i 1. Nordstrand speidergruppe.

SLIPP UNGENE UT I NATUREN

– uten voksne!

av

← **MARGRETE SKÅR**, seniorforsker ved Norsk institutt for naturforskning (NINA).

Barn og unge liker å leke uten å bli styrt av voksne. Egenstyrt lek i natur gir bedre naturkontakt, hvorfor må vi voksne organisere og bestemme så mye?

Dagens barn og unge er vant til å følge en oppsatt timeplan fra de er veldig små. 9 av 10 barn i Norge går i barnehage, og stadig yngre barn deltar i organiserte fritidsaktiviteter. Så er det skole, Aktivitetsskole/SFO og enda flere fritidsaktiviteter. Mange foreldre er mer redde for å la barna leke fritt ute enn å la dem holde på med nettbrett og pc på egen hånd. For mange barn blir skjermen en kjærkommen arena for «fri tid», der ingen forteller dem hva de skal gjøre, hvordan og med hvem.

PLANLAGT TID I NATUREN

I følge SSB sine tidsnytteundersøkelser ønsker barn seg mer tid med venner. Mange synes hverdagen er preget av for mye stress for å rekke fritidsaktiviteter og skolearbeid.

Lek i naturen, eller det å slenge rundt med vennene i gata, har fått harde konkurranter, og mye tyder på at barns erfaring med naturen har fått en annen form og innhold. Når barn er i naturen i dag, er det ofte planlagt av voksne, de har ofte et angitt program av aktiviteter, definerte mål, er tidsbegrenset og de kan være regelstyrt. Ikke minst; voksne er til stede. I stedet for å sende barna ut for å leke, tar vi dem med ut.

Disse nyere formene for naturerfaringer har elementer i seg som verdsettes av mange i dagens samfunn. Viktig er tryggheten og sikkerheten som gis gjennom voksen tilstedeværelse. Voksne ønsker at naturerfaringene bidrar til læring og mestring, at det er morsomt og actionfylt, at naturopplevelsene gis et pedagogisk innhold, og at tidsstyrte aktiviteter faktisk gjør at de kan bli

plassert i et ellers presset tidsskjema. **Men er disse tingene viktige for barn, eller er de viktige for voksne?**

BARN HAR RETT TIL Å FÅ LEKE

Spør du barna selv om hva de verdsetter med naturen, svarer de ofte noe sånt som at «jeg liker å leke med andre barn ute». Barn liker å leke, og de har også rett til å leke, ifølge FN's barnekonvensjon. Naturen er en genuin lekeplass hvor alt kan skje! Den byr på et mangfold av sansekvalliteter, uttrykk og utfoldelsesmuligheter. Den rommer et utall av muligheter for utforskning, fantasi, samspill og kreativitet. Dermed rommer naturen selv kvaliteter beslektet med det som kjennetegner den frie, egen-initierte leken: naturen er ikke-definert, ubestemmelig, grenseoverskridende, irrasjonell og kanskje kaotisk. Dette i motsetning til de nyere naturerfaringene, som ofte er mer formålsstyrte, kontrollerte og forutbestemte.

I en studie om barn og natur beskrev en gruppe 12-åringer hvordan naturopplevelser i nærmiljøet uten voksne til stede har stor betydning og på ulike måter, selv om det ikke foregår så ofte. Disse naturopplevelsene stimulerer et vidt spekter av ulike følelser, som glede og spenning, gjerne etterfulgt av mestring. Dette er følelser som ser ut til å oppstå, og oppleves sterkere, sammen med andre barn enn alene eller med voksne til stede. Barna beskrev også hvordan det å være i naturen gjør dem avslappet, og at den gir dem andre impulser enn det å være innendørs. Barna beskrev hvordan lek og opplevelser i naturen drives framover gjennom samvær med andre barn, i samspill med naturen på stedet. Med voksne til stede blir

opplevelsene mindre frie, de voksne skal bestemme for mye, og det blir for mange formaninger om hva barna kan gjøre og ikke gjøre.

VOKSNE BØR TREKKE SEG UNNA

Et hovedinntrykk fra studien er at barn oppnår en mer sanselig, emosjonell og kroppslig naturkontakt gjennom spontan lek og samvær med andre barn, enn når voksne aktivt er til stede eller har bestemt innholdet i aktivitetene på forhånd.

Samtidig så vi i studien at bevisste voksne kan gi rom for denne type naturopplevelser som barn verdsetter. Voksne kan passe på å være lenge nok på et sted til at barn får tid til å bebo stedet på sine måter. At de voksne trekker seg unna, ikke organiserer for mange aktiviteter og at det er en oversiktlig mengde deltakere bidrar i samme retning. Med mye tilrettelegging og planlagte aktiviteter blir barns fysiske og sanselige kontakt med natur fort erstattet av naturen som en ramme eller kulisser rundt planlagte gjøremål.

Disse nyere former for naturerfaringer er selvfølgelig et samtidsfenomen, der barns naturerfaringer planlegges inn i en også ellers gjøremålsorientert hverdag. I motsatt retning bør mer selvstyrte naturmøter kunne være en kvalitet for barn og unge fordi de kan stå i kontrast til en hverdag preget av tidspress, gjøremål, organisering og voksen tilstedeværelse. ■■

For mer informasjon og lesestoff, se www.nina.no/Forskning/Prosjekter/Barn-og-natur.

SPEIDERNE BLIR SETT

TEKST: KIRVIL KAASA • FOTO: JENS MORSØ

VI FIKK FRILUFTSLIVETS HEDERSPRIS!

Prisen ble høytidelig overrakt speiderne under festivalen «Friluftsliv for alle» på Vestre Toten i august.

Friluftsmuseet Stenberg var en vakker ramme for festivalen og prisutdelingen, hvor speiderne tydelig satte sitt fine preg på arrangementet. Gjøvik, 1. Brandbu, 1. Biri og Østre Toten speidergrupper hadde slått leir på festivalområdet, og inviterte de andre besøkende med på speiderkarusell og på minikurs i bruk av kniv, øks og sag.

Høydepunktet var da representanter for begge speiderforbundene tok imot Friluftslivets hederspris fra juryens leder

Dag Kaas. Stolte speidere fikk overrakt både diplom og en statuett av en jerv i bronse som bevis på denne høyeste utmerkelsen innenfor friluftslivet i Norge.

JURYEN BEGRUNNET TILDELINGEN

SLIK: «Speiderbevegelsen lærer barn og unge natur- og friluftslivsglede, å møte de utfordringer som naturen byr på, og, ikke minst, gleden av å utøve det enkle og nære friluftslivet. Første forutsetning for å verdsette natur er å bli fortrolig med uteliv. Speiderbevegelsen gir barn og unge ferdigheter som setter dem i stand til å oppsøke naturens gleder med trygghet og kunnskap. Kreativitet, vennskap, samfunnsengasjement og livskvalitet er sentrale verdier i speiderbevegelsen, som er et særlig godt forbilde, ikke bare på grunn av sine idealer, men også for det frivillige friluftslivsarbeidet i Norge.»

Juryen besto av Dag Kaas (juryleder), Lars Sponheim, Knut Arild Hareide, Jan Bøhler,

Juryens leder Dag Kaas overrekker Friluftslivets hederspris til speiderne. Tiril Fossan Lundbye (13) fra Gjøvik speidergruppe og Even Enger (13) fra 1. Brandbu speidergruppe tar imot på vegne av Norges speiderforbund.

Berit Lein, Trond Berg, Morten Dåsnes, Kjell Haugen og Arne D. Danielsen. NRKs Naturredaksjonen var til stede og viet prisutdelingen stor oppmerksomhet i et program som ble sendt på NRK 1. ■■

Lek og lær mer om allemansretten på salaby.no og allemansretten.no.

TILBUD

GRATIS OVERNATTING I **GAPAHUK** I NORSK NATUR

GJELDER ALL-UTMARK
- fjell, skog, hei, strand o.l.

GJELDER IKKE INNMARK
- dyrka mark, hager, tomt o.l.

Det forutsettes at du ikke skader naturen eller er til sjenanse for grunneier eller andre brukere.

Annonse

HJELPER GRUPPENE MED Å FÅ FART PÅ FRILUFTSLIVET

Hvordan få patruljene ut og opp i trærne på egen hånd? Hvor går grensene for hva en patrulje kan gjøre uten voksen leder i 2015?

I april i år ble det første veilederkurset i friluftsliv i regi av NSF gjennomført i Østmarka i Oslo. Målet med kurset er at veilederne skal lære seg hvordan de kan hjelpe speidergrupper med å få fart på speiderfriluftslivet og komme seg oftere ut på patruljetur.

– Kurset handler om hvordan vi som ledere kan legge til rette for at patruljene kan operere mest mulig selvstendig gjennom aktiv bruk av friluftsliv som ramme og innhold i speidingen. På kurset får du innføring i bruk av praktiske planleggings- og vurderingsverktøy som kan styrke patruljesystemet i din speidergruppe, sier prosjektleder Jørgen Moland.

HELE KURSET UTENDØRS Det var tatt ut 11 motiverte deltakere fra Steinkjer i nord til Kristiansand i sør. Ifølge ledertrener og deltaker Kjetil Willander, var deltakerne veldig forskjellige. Men etter endt helg var alle enige om at dette kurset har kommet for å bli.

– Veldig inspirerende å se hvordan speidermetoden og veiledning som metode kan gi en helhetlig og praktisk ramme selv for et faglig sammensatt kurs som dette, sier Willander.

Veilederkurset skal bevisstgjøre, motivere og forberede deltakerne på rollen som friluftslivsveileder, og ble derfor i sin helhet avholdt ute. Temaer som «Hvordan identifisere hindringer for speiderfriluftslivet?» eller hvilke lover som gjelder for tilbud av speidertur, ble synliggjort ved bruk av speidermetoden og veiledning som metode: Lær gjennom å gjøre!
– Jeg er mest fornøyd med at samtlige temaområder lot seg formidle ute med friluftsliv som ramme, sier kursleder Martin Olaisen.

PATRULJETUR ER IKKE

UANSVARLIG Pedagoger, jurister og speiderledere har behandlet disse temaene i årevis, men da som oftest i foredragsform,

FAKTA

Veilederne skal etter kurset ut i praksis, som gjennomføres i en speidergruppe som ønsker å få fart på speiderfriluftslivet. Grupper som kan tenke seg å tilby en aspirantplass, og som gjerne vil ha hjelp med å styrke patruljearbeidet og speiderfriluftslivet, kan kontakte forbundskontoret.

og langt unna de situasjonene der kunnskapen skal brukes.

– Sammen med deltakerne på kurset kom

vi fram til noen forutsetninger som må være på plass for at læring og utvikling skal finne sted, og vi slo fast at speidermetoden langt på vei legger til rette for nettopp et slikt læringsmiljø om den brukes gjennomgående (og ikke bare på kurs!), forklarer Jørgen Moland.

– Videre fant vi sammen ut at de aller fleste patruljeprosjekter og -turer er godt innenfor «dagliglivets risiko». Med henvisning til barneloven er det altså ikke noe uansvarlig eller straffbart knyttet til det å la barn få og ta ansvar for egne handlinger, eller at eldre barn leder yngre barn.

MÅ TILPASSES HVER GRUPPE

– I løpet av kurshelgen fikk vi bekreftet at treningsprogrammet i NSF er gjennomstyret av friluftsliv. Nesten alle programelementene kan gjennomføres med friluftsliv som ramme. En kjernekompetanse for de nye veilederne er derfor formidling av hvordan treningsprogrammet og friluftsliv kan brukes konkret til å utvikle speiderne til selvstendige og ansvarsbevisste mennesker, forteller Olaisen.

– Den kanskje viktigste lærdommen fra kurshelga er at det finnes så mange forskjellige hindringer for patruljeturen, og at hver eneste speidergruppe har sin unike miks av styrker og utfordringer, sier deltaker og FÅ15-ambassadør Silje Kroken.

– En veileder vil derfor alltid starte med å finne ut av hvor skoen trykker mest, og sammen med gruppa stake ut kursen for hvordan man best får fart på speiderfriluftslivet på kort og lang sikt, avslutter hun.

Kurset er spesielt interessant for ledere som har verv eller ønsker å ta på seg verv knyttet til troppsspeiding og småspeiding (troppsledere/asser, flokkledere, aspirantledere osv.). Og for rovere som elsker friluftsliv og som kan tenke seg å studere eller jobbe med friluftsliv generelt og med barn og ungdom spesielt. ■■

KRONIKK

TEKST: CARSTEN HENRIK PIHL • FOTO: SPEIDERMUSEET

HUNDRE ÅR MED PATRULJETUR

av

CARSTEN HENRIK PIHL

redaktør for Speidermuseet.no og tidligere speidersjef. I år var han redaktør for det speiderhistoriske skriftet «Speidingens X-faktor – om friluftslivet i speidingen».

Vennskap, opplevelser, friluftsliv, samarbeid og selvstendighet. Dette er sentralt når patruljen drar på tur – og har vært det gjennom hundre år.

De første patruljeturene startet for rundt hundre år siden. Da som nå stakk en liten gruppe speidere – uten voksne ledere – på overnattingstur til skogs eller til fjells.

Og da som nå var dette litt omstridt. Det skal en porsjon mot til for foreldre å sende barn og unge avgårde på tur uten voksne. Men patruljeturen er kanskje det viktigste vi gjør i speidingen. For dette er speiding i et nøtteskall.

VENNER DELER OPPLEVELSEN Det særegne med en patrulje er størrelsen. Med fem til åtte medlemmer i en vanlig patrulje blir den akkurat passe. Ikke for liten, ikke for stor. Og det er samme gjengen gjennom et helt år, ofte gjennom flere år. Dermed blir man venner som kjenner hverandre godt.

Da er det lettere å dele opplevelser. Synet av solen som går ned over et stille skogsvann. Gapahuken som datt ned i løpet av natten, så soveposen til peffen ble våt. Eller tårnet av røyk som stiger til værs søndag morgen når granbaret man lå på blir brent opp.

LÆRER AV HVERANDRE Patruljeturen er også det perfekte «laboratoriet» for å prøve ut teorikunnskap og lære nye praktiske ferdigheter. Får du primusen til å stå litt mer i ly – ja, da blir det varm drikke noen minutter raskere.

Én ting er å teste knuter på speiderlokalet – noe helt annet er å skjønne hvorfor du lærer dem, altså når du setter opp gapahuken. Hvis knuten holder, vil du være tørr hele natten. Hvis knuten ikke holder, blir du kanskje våt.

TRENER SELVSTENDIGHET Patruljeførerne får testet sin ledertrening og lærer videre. Og ikke minst: Patruljen må løse utfordringer på egenhånd. Dermed lærer de å ta ansvar og blir selvstendige. Enten du er 16 år og peff, eller 11 år og på tur for første gang, vil enhver patruljetur gjøre deg til et litt mer selvstendig og ansvarsbevisst menneske. Som er selve målet for speidingen.

I vår utga Speidermuseet et speiderhistorisk skrift om friluftslivet i speidingen gjennom historien. «Speidingens X-faktor» heter heftet, og i det kommer en rekke kjente friluftslivspersonligheter inn på nettopp patruljesystemet og hvorfor dette er viktig:

Friluftslivsguru Nils Faarlund var speider på Skreia i 1950-årene, og skriver i sin artikkel: «Fri natur blir aldri gammeldags. Speiderbevegelsen var først ute med å bruke friluftsliv i verdidannende læring i selvstyrte smågrupper av unge i møte med naturen.»

Faarlund skriver videre at hans læring i speideren «bidro også vesentlig til den

Bekkelagetspeidere på 1920-tallet.

selvhjelpenhet som var en forutsetning for å gjøre alvor av mine motstrøms vegvalg i livet».

PATRULJETUREN ER UNIK For oss speidere er patruljeturen helt naturlig. Det er dette vi gjør. Men egentlig er patruljeturen unik. Det understreker forsker på friluftsliv Dag Erik Wold fra Høyskolen i Volda, i sin artikkel «Et eventyrlig friluftsliv». «Patruljesystemet i speideren, hvor unge mennesker i tidlig alder får tillit og lederverv til å ta med andre unge mennesker ut på tur, er nok ganske unikt i friluftslivsverdenen.»

Ja, så unikt, skriver Wold, at han mener det kan være verneverdig!

Professor emeritus ved Norges Idrettshøgskole, Gunnar Breivik, utdyper det unike nærmere i sin artikkel om speidingens plass i norsk friluftslivstradisjon: «På haik må de unge selv ta ansvar for organisering og gjennomføring. Man skal kunne klare seg uten voksnes innblanding og overvåkning. Dette står i et visst spenningsforhold til dagens sikkerhetstenkning.»

Jeg mener Gunnar Breivik er inne på noe veldig viktig: For patruljeturen er speidingens sjel, og uten patruljeturer blir speidingen ikke det samme. ■■

GANSKE IMPONERENDE ELLER HELT UANSVARLIG?

av

JØRGEN MOLAND
prosjektleder for FÅ15

HELGE SKOGSETH BERG
advokat

Hvis vi følger og bruker speidermetoden og treningsprogrammet så er patruljetur uten voksne godt innenfor «dagliglivets risiko» og på trygg grunn rent juridisk.

HVA ER PATRULJETUR ELLER PATRULJEHAIK?

I «Sikkerhet på tur», som dere finner i speiderbasen.no, gir forbundet noen råd om rammene for patruljehaiken. Her beskrives anbefalt gruppestørrelse (4-8 personer), alder (10-16 år), varighet osv. Hensikten er å sikre at de unge får anledning til å mestre en slik tur selv. Samtidig er det overordnede ansvaret for patruljen tydelig plassert på en voksen, frivillig troppsleder og/eller hjemmeleder. Sammen med de andre sjekkpunktene i «Sikkerhet på tur» har speiderne etablert en HMS-prosedyre som svarer godt til det lovverket kaller «risikofylte forbrukertjenester». I lovens forstand er speiderturen en «risikofylt forbrukertjeneste».*

HVA ER DAGLIGLIVETS RISIKO?

Utgangspunktet er at en patrulje på tur ikke eksponerer seg for annet enn det som er dagliglivets risiko. Dette er en risiko som vi "må leve med" og som vi selv må stå ansvarlig for. Ansvar for andre aktualiseres likevel om det oppstår en risikabel situasjon en på forhånd burde forstått at patruljen ikke kunne håndtert selv.

Rettspraksis og lovverket oppstiller imidlertid en forventning om at barn fra 10-11-års alder skal være aktsomme. Det er derfor normalt forsvarlig å la barn på denne alderen, med noe relevant erfaring og en viss modenhet, delta på turer som forutsetter at de er aktsomme for å unngå skade.

I skogen kan det være slik at en elv begrenser veivalget, at regnvær gjør stien glatt eller at mat må kokes. Hvis skade oppstår fordi barn prøver å krysse elva, sklir under springmarsj på glatte stier eller koker inne i teltet med brann til følge, er utgangspunktet at de er uaktsomme og må bære ansvaret for skade selv.

Det er få kjente, alvorlige ulykker knyttet til patruljetur.

RISIKO VED PATRULJETUR

Det er få kjente, alvorlige ulykker knyttet til patruljetur. Mest aktuell risiko for patruljeturen er hendelser som å gå seg vill, eller traumer vi normalt aksepterer som en del av barns frie lek, typisk kuttskader, benbrudd og lettere hjernerystelse. Dette er normalt lite problematisk rent rettslig.

Mer aktuelt i kommunikasjonen med usikre foreldre, ledere og eventuelt rettsapparatet, er de farer som har størst konsekvens – død og lammelser – og som har en reell sjanse for å kunne skje på en patruljetur. Det kan inntreffe ved

drukning, nedkjøling (etter skade), ved større fall og (telt)brann. Spørsmålet blir derfor om rammene for turen, deltakernes modenhet og opplæringen speiderne får, reduserer risikoen for fatale hendelser i en grad som gjør at vi likevel befinner oss innenfor «dagliglivets risiko».

Speidergrupper som ønsker å bruke friluftsliv på speidermåten mer aktivt enn de gjør i dag, bør diskutere følgende spørsmål med ledere, foreldre og patruljeførere.

Hva slags risiko eksponeres det enkelte barn for ved patruljetur? Har det enkelte barn stor nok egeninnsikt til å forstå ansvaret de har for seg selv og andre?

Rent juridisk argumenteres det med at manglende selvinnsett hos en eller flere i gruppa medfører forhøyet risiko. Dette er av betydning for hvilken tur man velger, og kanskje må ambisjonene senkes for at patruljen skal kunne dra ut på tur uten kompetente voksne.

Har det enkelte barn evne til/trening i å håndtere/redusere slik risiko?

Dersom speidergruppen aktivt benytter treningsprogrammet og patruljesystemet er det ingen rimelig grunn til å bestride at det enkelte barn har forutsetninger til å forstå risikoen ved en overnattingstur. I speideren har patruljen den funksjon at den som helhet skal mestre det meste

innenfor det enkle friluftslivet, blant annet for å redusere risiko for traume. Det er med andre ord ikke bare et ansvar for den enkelte, men for gruppa som helhet, å forstå og håndtere risiko på tur.

Kan det enkelte barn avbryte det som er risikabelt – dvs. velge å redusere risikoen der og da?

Dersom patruljesystemet fungerer skal nettopp den enkeltes ve og vel bety mye for om man gjennomfører etter planen eller ikke. Samtidig ligger det en forutsetning i speidermetodens «learning by doing» at den enkelte hele tiden skal strekke seg mot å mestre også det ukjente. Hensynet mellom enkeltpersonens opplevelse av ubehag og gruppas vurdering av reel fare må hele tiden avveies.

Er andre barn som er med på tur trent i å redusere/avhjelpe risiko for et barn som ikke fullt ut håndterer risiko selv?

Treningsprogrammet og patruljesystemet er sentralt, og må sikre at gruppens totale evne til å klare seg en natt ute er tilstrekkelig og større enn om samme vurdering ble gjort for hver enkelt deltaker.

Legg gjerne vekt på betydningen av gruppekompetanse og at patruljens begrensede størrelse i seg selv kan bidra til å redusere risiko. Andre tiltak som kan redusere risiko er hjemmeleder, at området er kjent, og at alle i patruljen er bevisste på hva som kan gå galt.

MODENHET VIKTIGERE ENN ALDER

Har barnet evnen til selv å ta ansvar som mottakere av patruljeturnen som «forbrukertjeneste»? Om barnet opplagt ikke har evnen/modenheten vil det ikke kunne kreves av barnet at det er aktsomt, og da kan vi heller ikke hevde at barnet handlet mot bedre vitende om det skader seg selv eller andre. I teorien vil speiderlederen og speidergruppen, som den juridiske enheten, sitte med det formelle ansvaret.

Generelt kan vi legge til grunn at barns muligheter vokser med alder, erfaring og er relativt til type aktivitet. Høyesterett fastslo for eksempel i 2003 at en 11-åring kan være ansvarlig ved sykkelkjøring og at det kan stilles krav til barn (Rettstidende 2003 s 433).

Barneloven § 32 og §33 fastslår at barn har

En trent og våken speider kan inneha og få ansvar – ikke bare etter speiderloven, men også etter norsk rett.

Dersom patruljesystemet fungerer, skal nettopp den enkeltes ve og vel bety mye for om man gjennomfører etter planen eller ikke.

stor grad av selvbestemmelsesrett.
«Foreldre skal gje barnet stendig større sjølvråderett med alderen og fram til det fyller 18 år.»

I forarbeidene til loven finner vi følgende:
«Spørsmålet om barn eller foreldre skal bestemme, **må vurderes konkret i lys av barnets alder og modenhet** og hva slags

forening det er tale om. Barnet bør f.eks. langt tidligere få bestemme om det vil være med i sangkor eller et idrettslag. Foreldrene bør vanligvis heller ikke melde barnet inn i foreninger mot barnets vilje.»

Det er altså barnets modenhet som er avgjørende for hvilket eget ansvar det er rimelig å legge på ham eller henne. Det som er greit for noen, er ikke greit for andre. En trent og våken speider kan inneha og få ansvar – ikke bare etter speiderloven, men også etter norsk rett. ■■

FAKTA

Norges speiderforbund har ansvarsforsikring som dekker ansvar grupper og enkeltmedlemmer kan pådra seg.

SIKKERHET PÅ TUR

TEKST: KSENIA SAZONOVA OG JØRGEN MOLAND

Foto: C. F. Salicrú

Å undersøke og vurdere terrenget underveis er viktig. Ser det ut slik dere hadde ventet dere eller ser dere andre faremomenter når dere er på stedet?

Foto: Audun Berdal

Dårlig vær kan føre til at dere bør endre turen underveis. Da er det fint å ha laget en alternativ plan (plan B) før dere dro.

OPPSKRIFT PÅ PATRULJETUR

En patruljetur skal være noe mer enn en vanlig tur i skogen. En god plan og gode vurderinger underveis er «hemmeligheten» bak en vellykket patruljetur, og her er oppskriften som får dere dit!

VI LEGGER EN PLAN ...

Start med å finne ut hva slags tur dere ønsker dere:

- Deltakernes forutsetninger – hvem skal være med og hvilke hensyn må vi ta for at alle skal få en hyggelig tur?
- Turens mål – hva vil vi oppnå med turen? Hva ønsker vi å gjøre underveis?
- Tursted og turtype – hvor skal turen gå, og hva slags tur blir det?

Så kan dere planlegge rammene for turen:

- Hvordan reiser vi til og fra turområdet?
- Skal vi legge inn noen aktiviteter underveis?
- Hvor skal vi overnatte, og hvordan?
- Hvilket felles og personlig utstyr trenger vi og hvordan skaffer vi utstyr som mangler?
- Hvem skal ha ansvar for hva, før, under og etter turen.

Når dette er på plass, har dere allerede starten på en turplan. Men den kan trenge

flere detaljer og, ikke minst, en vurdering av hvilke farer dere må ta hensyn til (risikoanalyse).

For å sikre at dere fortløpende vurderer turplanen deres, kan dere bruke en såkalt 3x3-modell.

SLIK BRUKER DERE 3X3

Verktøyet på neste side gir dere tips til hva dere bør tenke på når dere planlegger og gjennomfører turen. Det er tre faktorer dere alltid må ta hensyn til: *vær og føre*, *terreng* og *mennesker*, da disse vil variere fra tur til tur.

Øverste (**LILLA**) rad beskriver forhold man bør vurdere på forhånd. Denne raden begynner dere å fylle ut i god tid før turen.

Andre (**GUL**) rad inneholder eksempler på vurderinger som er viktig å gjøre ved turstart. Her kan dere på forhånd notere noen stikkord rundt hva dere skal sjekke før dere setter i gang.

Den nederste (**BLÅ**) raden inneholder eksempler på risikomomenter som det er viktig å være obs på underveis. Her skal dere fylle inn risikomomentene dere klarer å identifisere i planleggingen av turen deres.

For kortere turer i kjent terreng, vil det være færre ting å ta hensyn til, og denne tabellen vil kanskje oppleves som for komplisert. Men det kan være en god øvelse å bruke 3x3 også når man planlegger de enkle turene. Noen av fordelene ved det, er at dere øver på å vurdere forskjellige situasjoner og blir flinkere å ta hensyn til hverandre, slik at alle kan få en bedre tur.

VURDERINGER UNDERVEIS

For å få god nytte av 3x3, er det viktig at dere ikke nøyer dere med å fylle ut bare den første raden. Like viktig som planleggingen på forhånd, er at dere vurderer forholdene underveis i turen og er oppmerksomme på mulige risikomomenter. ■■

TURPLANLEGGING MED 3X3

	VÆR OG FØRE	TERRENG	MENNESKE
PLANLEGGING FØR TUREN	Ta hensyn til værforhold Eksempler: • Kan det være fare for skogbrann? • Kan det bli frost om natten? • Kan dere miste sikten? Juster utstyrslista ut fra værmeldingen. Legg gjerne alternative planer som gjør at dere kan gjennomføre selv om forholdene endrer seg.	Vurder terrenget: • Se på kartet eller i turbøker. • Finn noen med lokalkjennskap som kan fortelle dere mer om terrenget. • Hvilke spesielle hensyn må dere ta (uoversiktlig/ ujevnt/ vått/glatt osv.)? Juster ruta hvis nødvendig. Hvor og når kan dere velge å avbryte turen eller følge en alternativ rute (plan B)?	Vurder patruljen som gruppe: • Er dere mange nok til å gjennomføre turen på forsvarlig vis? • Er alle i patruljen like motiverte til å være med? • Er alle fornøyde med ansvaret/oppgaven de har fått? • Kjenner dere til særlige utfordringer knyttet til f.eks. helse, alder, eller konflikter? • Tenk gjennom om det er noe du kan ta med som kan bidra til bedre stemning, litt sjokolade, en sangbok el.
VURDER FORHOLDENE VED TURENS START	Har det oppstått vanskelige/uforutsette værforhold, f.eks. stor brann- eller skredfare? Er dere eventuelt forberedt på dem? Må turplanen justeres?	Er terrengforholdene som ventet? Sammenlikn med kartet, bruk gjerne kikkert.	Vurder dagsform, situasjonen og stemningen i patruljen. Er det noen som trenger hjelp eller spesiell oppfølging? Har alle med seg nødvendig utstyr til å hjelpe seg selv og andre? Juster ned ambisjonene og omfordel ansvaret hvis nødvendig.
VURDER FORHOLDENE UNDERVEIS	Fare på ferde? Legg merke til forandringer i vær og føre som kan by på utfordringer. Det kan være økende vindstyrke, dårlig sikt, lave temperaturer, glatt osv. Følg eventuelt plan B.	Følg med på terrenget underveis på turen. Legg merke til om det er farer eller utfordringer dere ikke hadde ventet dere. Det kan være bratte stup, økt vannføring i elva, steinsprang, skredfarlige områder osv. Følg eventuelt plan B.	Er det noen som ikke klarer å henge med, virker lite motivert eller mangler ferdigheter? Har det oppstått en krangel eller misnøye? Vurder hva som kan gjøres for å få opp stemningen. Følg eventuelt plan B.

TIPS

3x3 er et hjelpemiddel for patruljen til å drive løpende planlegging. En plan er lite verdt om den ikke stadig vurderes opp mot aktuelle forhold. Hvordan dere løser dette i praksis, blir opp til dere. Den første gangen kan det være lurt at dere fyller ut tabellen, tar den med dere på tur og jobber bevisst med den underveis. Etter hvert vil dere bli flinkere til å gjøre vurderinger underveis uten å se på «jukselappen», men det vil alltid være viktig å lage turplan og vurdere faremomenter på forhånd, for å være godt forberedt.

SIKKERHET PÅ TUR

I «Sikkerhet på tur», som dere finner på speiderbasen.no, gir forbundet noen råd om rammene for patruljehaiken. Hensikten er å sikre at patruljen får anledning til å mestre en slik tur selv. Sjekkpunktene i «Sikkerhet på tur» passer fint å bruke sammen med turplanen (3x3). Patruljen vil da også ha diskutert hva de kan gjøre for å unngå opplagte farer på den planlagte turen, og mulige tiltak hvis faren faktisk inntreffer.

HISTORISKE BILDER

FOTO: SPEIDERMUSEET

AKTIVE JENTER

I speideren kom jentene tidlig på tur. Det er nesten oppsiktsvekkende, sett med historiske briller, hvor tidlig jenter ble med og delvis organiserte sitt eget speiderarbeid.

Allerede i 1912 ble den første speiderpiketroppen dannet, i 1920 var Norges KFUK-speidere stiftet og i 1921 Norsk Speiderpikeforbund (NSPF). Jentespeiderarbeidet var kjennetegnet av sterke, kvinnelige lederskikkelser og dronning Maud viste stor entusiasme og interesse for arbeidet. ■■

NSPF-jenter på tur på 1920-tallet.

Jenter fra Oslo 3 NSPF på vintertur på 1920-tallet.

Sporty NSPF-jenter på 1960-tallet.

NSPF-jenter på tur med solid oppakking på 1950-tallet.

Tekst og bilde er hentet fra Speidingsens X-faktor, et speiderhistorisk skrift om friluftslivet i speidingen gjennom historien, med bidrag fra en rekke kjente friluftslivspersonligheter. Hftet kan bestilles hos Speidermuseet.